Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТАЙ!

СЕРДАЛО

Свет

Арадуві 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 22 (2874). | Ера, 20 февраль, 1964 шу. | Мах 2 кеп.

СОВЕТСКИ ЭКОНОМИКА СИХХА ДЕГІААХАРО, НАХ БЕБАРО, ХАЛКЪА МАТЕРИАЛЬНИ ХЬАЛ-ТОРО ХАДДАНЗА ЛАКХЛУШ ХИЛАРО ТІА-ТІА ДУКХАГІА ХУЛИЙТ ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАГАРА ДІАДЕХАРАШ. ПАРТЕ ЮХА А БЕЛГАЛДОАККХ ЮРТА БОАХАМ КХЫ ДІАХО А АЙБАР КОММУНИЗМ ХЬАЛЪЯРА, КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРА БОАРАМ ЛАКХБАРА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДАРА ЭГГАРА БОККХАГІЧА ЛОАРХІАМЕ ХИЛАР. МЕХКА КХАЧАН ПРОДУКТАШ ШОРТТА ХИЛИЙТАРА УКХ ГАРГГАРЧА ШЕРАШКА ШОЗЗА А КХОЗЗА А ДУКХАГІА ХИЛИЙТА ДЕЗА ДОАККХАШ ДОЛА ЯЛАТ, ДУЛХ, ШУРА, КХЫЙОЛА ПРОДУКТАШ. ВАЙ МЕХКАГА, СОВЕТСКИ ХАЛКЪАГА МЕЛ ЭШАР ДОЛАШ ДА ДИКА КАМАЬХАЛ А ЙОАЛАШ ИЗ ЛОАРХІАМЕРА А, ТІЕХЬАТЕТТА ЙИШ ЙОАЦА А, ЦУНЦА ЦХЬАНА АТТА ДОАЦА А ДЕКХАР КХОАЧАШДАРА.

(КПСС ЦК Пленума соцам тІара).

ЮРТБОАХАМА ПРОДУКЦИ СИХАГІА АЛСАМЪЯККХАР ДУХЬА УДОБРЕНЕЕХ ШЕРРА ПАЙДА ЭЦАРА, ХИЙ ДЕХКАРА ГІУЛАКХ ДЕГІАДОАЛАДАРА, КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ ЯРА, ІИЛМАННА КАРАГІДАЬННАРАШИ ХЬАЛХА ЛАТТА ОПЫТИ ЮКЪЕКХАХЬАРА ЛАРДА ТІА ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАНА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯРАХ

1964-ча шера 15-ча феврале тІаийца КПСС ЦК Пленума соцам

КПСС Центральни Комитета Пленумо белгалдоаккх КПСС XXII съездо тІаийца коммунизм хьалъяра программа советски халкъо Коммунистически партега хьалхе а йолаш толаме кхоачашъеш хилар. Съезд хинначул тІехьагІа дІаихача хана лоархІамера балхаш даьд мехка экономика дегІайоалаяра темпаш сихъяра даькъе.

Коммунистически общество хьалъяра низ болча вай хакарча промышленностаца цхьана чІоаггІа дегІаена юртбоахама производство а хиланза ярг ца хилар хьалхашка а лоаттадеш да а даьд, хІана а ду парте ше дер.

Укх тІеххьарча итт шера дукха болх баьб юрта боахам айбеш. Из бахьан долаш дикка алсамдаьннад доаккхаш дола ялат, боамби, шекара свекла, гидуаргаш, коартолаш, баьца дааргаш, кхыйола юртбоахама продукташ. Юкъарча хьайбай боахамаш дегІадоаладара цар товарность совъяккхара ларда тІа цу юкъагІа 3,6 миллион тоннагара 9,3 миллион тоннага кхоачаш алсамдаьннад паччахьалкхено эцаш дола дулх, хІаьта шура — 10,8 миллион тоннагара 28,5 миллион тоннага кхоачаш. Цу тІа а паччахьалкхено эцача дулхаца колхозашен совхозашен лоаца даькъа 1962-ча шера 86 процент хилар, хІаьта шурийца — 95 процент, из вай колхозно-совхозни строя боккха толам ба. Юрта боахама деррига доакъош айдара Іалаьмате боккхача лоархІаме хилар целинни ца оахаш даьдан геттара дукха лаьтташ карадерзадар. Цу шерашка баьх дола лаьтташ карадерзадаьча районашкара совнагІа 8 миллиарди 600 миллиони пунт товарни ялат кхаьчар мехкага. Юрта боахам дегІабоалабара даькъе карагІдаьннача хІамаша йиш хилийтар бахача наха кхачан продукташи промышленностана бедали лоаттаяра гІулакх тоаде.

ДІадаха 1963-гІа шу тІехдаьнна хала эттар юрта боахама. Іай хиннача йоккхача шелалои аьхки хиннача низкъалча йокъалои дІайийна хІамаш йоа а яь, дукха ялат а кхыйола культураш а хьа ца кхоачаш йисар йоккхийча юртбоахама районашка. Цхьабакъда, селлара халача хьалех а миллионаш болча колхозхоша, совхозий болхлоша, юрта боахама специалисташа шоай беррига низ ура а эттабь къахьегар бахьан долаш 1963-ча шера 2735 миллион пунт ялат кийчдир мехка, 1953-ча шера кийчдаь хинначул 836 миллион пунт дукхагІа, хІаьта шекара свекла 41,4 миллион тонн кийчбир, е 1953-ча шера кийчъяь хинначул доадама хІама ца эшшаш шозза дукхагІа. Цхьанна шера а ца кийчбаьча тайпара дукха кийчбир боамби — 5 миллионаш 205 эзари тонн. Алхха колхозно-совхозни строя мара яиз кхоачаргбацар селла хала хиннача климатически хьалашта дуьхьалъотта.

Советски экономика сихха дегІаахаро, нах бебаро, халкъа материальни хьал-торо хаддаиза лакхлуш хиларо тІа-тІа дукхагІа хулийт юртбоахама производствагара дІадехараш. **Парте юха а белгалдоаккх юрта боахам кхы дІахо а айбар коммунизм хьалъяра, къахьегамхой вахара боарам лакхбара декхараш кхоачашдара эггара боккхагІча лоархІаме хилар.** Мехка кхачан продукташ шортта хилийтара укх гаргарча шерашка шозза а кхозза а дукхагІа хилийта деза доаккхаш дола ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ. Вай мехкага, советски халкъага мел эшар долаш да дика камаьхал а йоалаш из лоархІамера а, тІехьатетта йиш йоаца а, цунца цхьана атта доаца а декхар кхоачашдара.

Коммунизм хьалъяра хьашташа дІадех юртбоахама производстве деррига доакъош дІахо а сихха дегІадоаладелга. Вай къаьстта дукхагІа йоахко е эзаш хІама да кхедеш дола ялат алсамдоаккхилга. Массаза а тешшаме ялатий культураш хьувкъилга а паччахьалкхенна мел эш ялат доаккхилга а де деза.

ТІехьадаха йиш йоаца декхар а лаьрхІа парте хьалхашка оттаду доаккхаш дола ялат укх гарггарча шерашка пхиъ—ворхІ миллиард пунт совдоаккхилга, вешта аьлча, деррига чудахьаш дола ялат 1970-ча шерага 14—16 миллиард пунтага дІакхоачаделга. Доаккхаш дола ялат алсамдаккхар беррига юрта боахам дегІабоалабара лард а.

ХІанзалца хьайоагІача хана йоахаш йола юртбоахама продукташ алсамъяхара декхар керттерча даькъа лаьтташ дукхагІа дІадера чотах кхоачашдаьд вай. Из нийса никъ бар, хІана аьлча чудахьаш дола ялат гарггарча хана сихха алсамдаккхара кхы торонаш яцар паччахьалкхенга. лаьттанцарча балхашта шерра химизаци е а, ирригаци дегІайоалае а кхоачамболлаш материальни торонаш яцар цунга. ХІаьта хІанз, минеральни удобренеш хьаярга, ирригационни гІирсаш хьалдарга, юрта боахама эшача кхыча гІулаккашка дахийта дукха ахчаш хьожаде Советски мехкага йиш йолча хана, ялатийца а кхыча продукташца а мохк Іалашбара декхар вай кхоачашде деза дІайийна хІамаш дуккха дикагІа хьувкъийтара, ерригача юртбоахама производствана мамогга интенсификаци яра наькъаца.

ХІана колхозийи совхозийи материально-технически база овлангара эргаилар бахьан долаш йоккхийча масштабех практически кхойчашде йиш йолаш хул юрта боахама интенсификаци яра декхар.

Мехка юрта болхамгара трактораш (15 низ болча тракторий лоархІам беш) 1953-ча шера 1 миллиони 239 эзари мара ца хиннача метте, 1963-ча шера 2 миллиони 600 эзари а хулаш алсамъяьннай, хІаьта цу юкъагІа ялатий комбайнаш 318 эзарнегара 533 эзарнега кхоачаш алсамъяьннай, силосни комбайнаш — 2,4 эзарнегара 198 эзарнега кхоачаш, свекла чуэца комбайнаш — 4 эзарнегара 52 эзарнега кхоачаш, грузовой автомашинаш — 424 эзарнегара 900 эзарнега кхоачаш. Электроэнерги дІакхачар совдаьннад 2 миллиарди 742 миллиони киловатт-сахьатагара 17 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаш.

Минеральни удобренеш хьаелга цу юкъагІа алсамдаьннад шера еш хиннача 7 миллион тоннагара 20 миллион тоннага кхоачаш.

Цу шерашка дукха тІаккхийттай юрта боахамга ухийта капитальни вложенеш, Іалаьмате доккхий хувцамаш хиннад финансови боахама хьале, алсамъяьннай колхозийн колхозхойн доходаш.

1953-ча шера 985 миллион сом хиннача метта 1963-ча шера 5 миллиарди 100 миллиони сомага кхоачаш алсамъяьннай юрта боахамга ухийта паччахьалкхен капиталовложенеш. Цу юкъагІа 3 миллиарди 830 миллиони сомагара 16 миллиард сомага кхоачаш алсамъяьннай колхозий ахчан доходаш, хІаьта колхозий екъаш йоаца фондаш дегІаяьхкай 5 миллиарди 444 миллиони сомагара 29 миллиарди 900 миллиони сомага кхоачаш.

Цу юкъагІа 5 миллиони 800 эзари пІа колхозашкен 26 миллион квадратни метр хулаш дола наха чуІе пІенош совхозашкен хьалдаьд.

Гой цу тайпарча ларда тІера оттаду хІана парте колхозно-совхозни производство лелаелга интенсивни методашка лаккхара декхар. хІаьта цунах мехка юрта боахама хІама хьакхолла низаш айдара даькъе овлаи тІара лостам белга хул.

Юрта боахама интенсификаци яра даькъе парте чакхдаха кийчдеш йола гІулакхаш КПСС Программа тІара хьалоагІаш да, цу тІа аьнад:

«Юрта боахам айбарен тІа-тІа дукхагІа эшача юртбоахама продукташца мокк Іалашбрен керттера никъ — массе оагІорахьара механизаци лерраггІа интенсификаци: Іилмани хьалха латтача опытеи ларда тІа лаьттанцен хьайбай боахамашкен деча балхий культура ерригача колхозашкен совхозашкен лакха хулийтилга, ерригача культурай хьувкъамаш чІоаггІа лакхделгаи дІабода къахьегами средствашш эггара кІезигагІа а хулийташ, хІара гектара тІара хьайоаккха продукци алсамйоаккхилгаи. Цун ларда тІа, общества дІашачуяга хьежжа, хаддаиза алсамъяханза яргьяц юртбоахама продукци. Техникаца Іалаш хилара а производство вІаштІехьяккхарга дилача а промышленноста боарама гаргга ухаргба юрта боахам; цуй тайпарара промышленни къахьегам хургба юртбоахама къахьегамах; юрта боахаш Іалама низех тийша хулга дикка чухнахьа дергда, хІаьта тІаккха геттара кІезиг а лургда».

Интенсификаци — юрта боахам айбара керттера востам, цун хІама хьакхолла низаш дегІадоаладара керттера никъ.

Боахам интенсивно лелабар яхар, из да, цхьа-дале, лаьттан хІара гектара тІара дукхагІа продукци йоаккхилга, шоалагІа-дале, механизацеи химизацеи ларда тІа къахьегама овсарле лакхъелга, продукцега дІадолар чухнахьа доаккхилга, продукце единица яккхарга дІабода къахьегами средствашш эггара кІезигагІа а хулийташ дукхагІа ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ йоахилга.

Интенсификаце лоархІамера дакъа да хьалхашка оттаду керттера декхар Іилман ларда тІа юрта боахам дІанийсбелга а, хІаьта шитта хІара зоне, колхозе, совхозе цар Іалама-климатически хьалаш теркал а деш, экономика доакъош эггара пайданагІа хургдолча тайпара дегІадоаладелга а долаш йола юртбоахама производства специализаци.

Юртбоахама производствана интенсификаци яра даькъе чакхдаха лерхІа гІулакхаш керттерча кхаь лостамах дІадахьа деза:

Цхьа-дале, лаьттанца деча балхашка а хьайбай боахамашка а шерра химизаци яра новкъа. Юрта боахамера химизаци — из юртбоахама производстве, интенсификаце ларда тІа из дегІайоалаяре хулаш йола революци. Хими юкъейоаларо никъ хьабелл юртбоахама культурай хьувкъамаш, хьайбай продуктивность, къахьегама овсарле лакхъяра.

ШоалагІа-дале, хий дехка лаьтташ мамогга совдахара новкъа. Партеи халкъон дукха болх баьб ирригаце хьакъехьара В. И. Ленина указанеш кхоачашъяра даькъе. Технически культурашца цхьана хий дехача лаьтташ тІара дукха ялат даккхара йоккхача масштабашца ирригационни гІирсаш хьалде йиш я вайга хІанз. Хий дехача лаьтташ тІара тешшаме хьадуврглолча ялатах дика страхови фонд кургъя, мехка ялата балансе хьачудоагІа доккха беркат хургда из.

КхоалагІа-дале, комплексни механизаци юкъейоалаяра новкъа. Химизацеи ирригацеи цхьана электрификаци комплексни механизаци чакхъяккхаро торе хулийтаргья лаьттанцарча балхашта а хьайбай боахамашка а сиххарча темпашца интенсификаци хьалха татта, йиш хулийтаргья парте Программа тІа оттабаьча боарамга къахьегама овсарле дІакхоачае.

Юрта боахам интенсивни лелабара чудоагІаш да Іилманен хьалха латтача опытаи карагІдаьннараш эггара шерагІча боараме производствана юкъеккхуьилга. Керттердар да даьй-мехкен доазол дехьен Іилманна карагІдаьнна дикагІа дола гІулакхаш, толашагІа йола къахьегама методаш юрташкарча миллионаш болча къахьегамхошка дІакхоачийтилга.

ЦК Пленумо белгалдоаккх парте чакхдаьккхача производственни принципах партийни органаш эргаларо, производственни колхозно-совхозни управленеш хьаяро партийни советски органий оагІонгахьара юртбоахама производствана деш дола кулгал тоадаь хилар.

Парте юрта боахама хьалхашка оттадеча кердача декхараша дІадех колхозаштен совхозаштен деш дола кулгал дІахо а эргадаьккха тоаделга, юртбоахама производства материально-технически база чІоагІъелга.

Юрта боахама интенсификаци яр духьа лоаттабу къовсам — коммунизм хьалъяра лоархІамегІара участок. Юртбоахама производство кхы а айяра Іалаьмате йоккхий торонаш хьаеллалу хІанз колхозаштен совхозаштен. Шоай беррига низи хьинари тІа а дахийта из лоархІамера дерригача халкъа юкъара декхар кхоачашдара чуийнна къахьега деза партийни советски организацеша, производственни управленеша, юртбоахама органаша, болхлоша, колхозхоша, юрта боахама специалисташа, Іилмахоша, юрташкарча беррригача къахьегамхоша.

«Юртбоахама продукци сихагІа алсамъяккхар духьа, удобренеех шерра пайда эцара, хий дехкара гІулакх дегІадоаладара, комплексни механизаци яра, Іилманна карагІдаьннараши хьалха латта опыти юкъехкахьера ларда тІа юртбоахама производствана интенсификаци ярах» СССР юрта боахама министра нов. И. П. Воловченко яьча докладага а цу дешах «Сельхозтехника» Ерригсоюзни объединене председателя нов. А. А. Ежевска, СССР хиш дехкача лаьтташтен хина боахамаи йолча Паччахьалкхен производственни комитета председателя нов. Е. Е. Алексеевске, союзни республикай юрта боахама министрашен юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министрашен яьча содокладашка а ла а дийгІа КПСС Центральни Комитета Пленумо соцам бу:

1. ДІахо йодача хана а партен халкъен лоархІамера декхар лоархІалда юртбоахама производствана интенсификаци яра йоккха программа чакхъяккхара наькъаца кхы дІахо а юрта боахам сихха айбелгах, чудахьаш дола деррига ялати кхыйола культураши дикка совйоахилгах, доаккхаш дола дулх, шура хьайбашкара йоала кхыйола продукташ алсамйоахилгах.

Ер гІулакхаш ларде а аьца дІадахьа деза юрта боахама интенсификаци елга:

—минеральни органически удобренеш, гербицидаш, ядохимикаташ, хьайбай боахамашта лаьрхІа химически препараташ а, хІаьта шитта баьцоегІаш лоравра химически средствош а хьеелга чІоагІа алсамдоаккхилгеи пайдана хургдолчча тайпара уж дІаеттилгеи;

— лаьттанца деча балхашцарчеи хьайбай боахамашцарчеи процессайта комплексни механизаци яь йоаккхилга;

— хий дехкилга, мелиораци, мистал йоаллача лаьтташта известковани яр дегІадоаладелга;

— ерригача колхозашкен совхозашкен Іилманна карагІдаьннараши хьалха латта опыти юкъехьолга; дІаяхача хІамашта — продуктивность дукхагІа йолча, лакхара хьувкъамаш луча сортех долча ялаташка а кхыча культурашка а довлилга, хІаьта хьайбай боахамашка — племенни гІулакх тоаделга, хьайбашта гибридизаци елга, шурий хьоанал лакхъелга;

— зонашка санна, боахамашта чухь а производствана лерраггІа специализаци елга; хаьдда тайпаш товарни продукци еш дола доккхий специализированни боахамаш хьаделга;

— дІабода къахьегам а йоаю средствош а эггара кІезигагІа а йолаш дукхагІа продукци яккхарца материальни хьаштдолаш болалой хулга лакхделга.

2. ЦК укх Пленуме хьайийца йола союзни республикаша кийчъяь юртбоахама производствана шерра интенсификаци яра ларда тІа доаккхаш дола ялат, дулх, шура, кхыйола продукташ алсамъяхара даькъера эггара лоархІамегІара декхар — 1970-ча шера деррига доаккхаш дола ялат 14—16 миллиард пунтага, доаккхаш дола дулх 20—25 миллиони тоннага, шура — 115—135 миллион тоннага дІаккхоачаелга — Іалашдеш йола мероприятеши планаши могайойла.

Союзни республикай компартей ЦК-аш, Министрий Советаш, ерригa партийни, советски, юртбоахама органаш декхарийла йойла белгалъяь планаш кувилга йоацаш кхоачашъяр духье лоаттабеча къовсама керта отта.

Союзни республикай компартей ЦК-аштен Министрий Советаштен тІадуллалда союзни органаша къоастае эзаш йола юртбоахама производствана интенсификаци яра хьакъехьара мероприятеши предложенеши СССР Министрий Совет царга хьожартйолаш хьалхашка дехьилга.

3. Юртбоахама производствана интенсификаци яра хоадам беш йолчарех цхьа средство цунна шерра химизаци яр хилара лоархІам а беш, КПСС ЦК Пленумо СССР Министрий Совет, СССР халкъа боахама Лакхера Совет, СССР Госплани химена йола цук комитеташи, союзни республикай компартей ЦК-аши Министрий Советаши декхарийла ю минеральни удобренеш, ядохимикаташ, гербицидаш, юрта боахама лаьрхІа кхыйола химически средстваш хьаяра программа дуцилга йоацаш кхоачашъяра эша гІулакхаш тІехьа ца а доахаш чакхдаха. Бедалий ресурсаш хилара-ца хилара а, хІаьта шитта мехка тайп-тайпарча зонашта белгалера удобренеш эцара-ца эцара а лоархІам а беш хьалъелга Іалашдолда минеральни удобренеш ю заводаш. Теркал долда удобренеш дикагІа хилийтара, цар концентраци лакхъяра, удобренеш эцача дІакхахьарен уж цига лоаттаяреи гІулакх нийса вІаштІехьдаккхара де деза.

Минеральни удобренеех дола беркат совдаккхара лоархІамера хьал да царех хьисапаца пайда эцилга. ЦК Пленумо СССР Госплан, союзни республикай Министрий Советаш, юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен Министерстваш, производственни колхозно-совхозни управленеш декхарийла ю, почвенно-климатически хьалаш, экономически пайдане хилар теркал а деш, Іилманен хьалха латтача боахамий опытаи гучадаьннараш ларде а луэцаш, дІаяхийта минеральни удобренеш дикагІа бекхам беш хилийтара тІа а кхуьш, мехка зонашка, колхозашка, совхозашка минеральни удобренеш дІаекъилга чакхдаха.

Российски Федераце Іаьржа доацача лаьттай зона районашка, Белорусски ССР-е, Украински ССР Полесьи районашка, Литовски ССР-е, Латвийски ССР-е, Эстонски ССР-е, шитта дукхача кхыча моттигашка а мистах тІехйолаш дукха лаьтташ хилар теркал а деш, цу белгальъяьча республикай Министрий Советашта а, хІаьта шитта йоагІ-йоагІача производственни управленешта а тІадуллалда мистача лаьтташта известковани яра гІулакхаш укх гарггарча шерашка чакхдоахилга.

Минеральни удобренеех а кхыча химически средствех а юрта боахаме эггара нийсагІа пайда эцара динза даргдоацаш лоархІалда 1964—1965 шерашкахь мехка ерии агрохимически служба хьаелга. Мехка тайп-тайпарча зонашка эшшача боарамагІ хьайойла вай хакарча оборудованеца кийчъяь йола агрохимически лабораториш. Агрохимически служба керттера декхараш хила деза: минеральни удобренеши кхыйола химически средствоши дІаекъара а эффективнегІа хургдолча тайпара царех пайда эцара а хьакъехьа Іилман лардера рекомендацеш кийчъелга, лаьттаншта а, удобренешта а, доакъарашта а дукха анализаш елга, лаьттай агрохимически картограммаш уттаелга, лаьттанцарча балхашта а хьайбай боахамашта а химизаци яра гІулакха колхозаштен совхозаштен хьалда новкъостал делга.

Юртбоахама производствана хими юкъейхьара эггара хьалха деза дергдоацаш да агрохими дика йовзаш а минеральни удобренеех, гербицидех, ядохимикатех эффективно пайда эцилга вІаштІехьдаккха а уж дІаеттара балхашта механизаци е а ховрглоцаш йола кадраш кийчъелга. ЦК Пленумо союзни республикай компартей ЦК-аш, парте обкомаши крайкомаши, производственни управленей парткомаш декхарийла ю дукхха агрохимически кадраш кийчъяра производственни управленешка, дешара заведенешка, Іилма-тохкама учреждешешка а, хІаьта шитта колхозашкен совхозашкен а школаш, курсаш, семинараш хьаелла.

Лаьттанцара балхаш лакхара культура йолаш лаладара ларда тІа мара юрта боахама химизаци ярах овсема хІара гектара тІара эггара дукхагІа продукци яхка йиш ца хилар теркал а даь, ЦК Пленумо моттигашкарча партийни, советски, юртбоахама органашкара хьаьш лаьттанца нийса а ший хеннахьа гІулакх дарца органически удобренеех пайда эцарца, сортех дола геттара дика фу дІа а тоссеш хІамаш дІаерца, деррига юртбоахама болхаш дикагІча хаанцна ларца кхетамна тӧр а дина химизаци яр Іалашделга.

4. КПСС ЦК Пленумо партийни, советски, юртбоахама органий теркам тІеберзабу дерригача юртбоахама лаьттеех лакхара эффективность а йолаш пайда эцаза барг ца хилара, хоадамболлаш харцахьа лоархІ кІотаргаш яьнай, ушалаш эттай яха а шитта кхмлола а бахьанаш а доахаш юртбоахама оборота юкъера лаьтташ дІадоахилга.

Паччахьалкхенна духьалара практика из хьалран тарра, харцахьа лоархІалда паччахьалкхенга продукци йоккхаре планаш чухнахьа яхар духьа кІотарташ йийнен ушалаш эттан лаьтташ тІера хІадаха гІертеш пхьабролча болхлоша хьувзаду гІулакхаш.

Оахаш дола лаьтташ пайдане доацаче деаниче хІара моттиге цунна дола бахьанаш таххa а бехке бараш паччахьалкхен доалахье толхаярах чІоаггІа бехктохаме оза а декхарийла йойла партийни, советски, юртбоахама органаш.

5. Хий дехка лаьтташ долча районий партийни, советски, юртбоахама органашта хьалхашка ЦК Пленумо декхар оттаду — боамби а кхыйола техически культураш а яара план кхоачашъярна цхьана доаккхаш дола ялат а — дуга, хІа, хьажкІаш, хІаьта шитта городашта юхерча зонашка баьца дааргаш, деттача доахааша доакъараш кхеделга а алсамдоаккхилга Іалашдар.

Пленумо союзни республикай компартей ЦК-ашкара Министрий Советашкарен, СССР Госземводхозгарен хьадех дерригача хий дехкача лаьттеех эффективно пайда эцара эша гІулакхаш тІехьа ца а доахаш чакхдоахьилга. ЦІендаь дІадаккха деза хий дехкача лаьтташ тІера дукххача колхозашен совхозашен кІезига хьувкъамаш доахаш дола лертІа доаца гІулакхаш.

СССР Госземводхози союзни республикай Министрий Советаши декхарийла йойла кердача лаьтташта хий деккара план кхоачашъелга Іалашде. Хий дехка керда системаш хьалъеча хана целинни лаьтташ тІа хьайойла хий дехка лаьтташ сихагІа карадерзадара а цар тІара лаккхара хьувкъамаш дахара а чІоаггІа механизированни йола совхозаш.

Лаьттанца совленегІа тІоадах йолча районашка, из экономически пайдане долча моттигашка, шердаь дІадоладе деза къайлара дренаж юкъе а йоахаш ду мелиоративни балхаш.

6. КПСС ЦК Пленумо белгалдоаккх баьца дааргаш коартолашцеи бааза мохк Іалашбера декхар кхоачашдара йоккхача городаштен промышленни центраштен гонахьа хьаяь йоккхий специализированни совхозаш боккхача лоархІаме хилар.

Союзни республикай компартей ЦК-аши Министрий Советаши, юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерстваш декхарийла йойла цар болх хоадамболлаш тоабара, хІара совхозах дарегІара баьца дааргаши коартолаши кхаю чІоаггІа механизированни рентабельни предприяти яра эша гІулакхаш чакхдаха.

Лаьтта а доацаш кхачан раствораш тІа, гидропонни способаца баьца дааргаш хьалкхедара боккха лоархІам а беш, Пленумо СССР юрта боахама Министерство, В. И. Ленина цІерах йола юртбоахама Іилман Ерригсоюзни академи, союзни республикай Министрий Советаш, юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерстваш декхарийла ю Іилман техханаш дикка шерде а, хІаьта шитта къовланза долча лаьтта гидропоники баьца дааргаш а, хІаьта шитта хьайбашта витаминни доакъараш а хьалкхедара къаьстта дика хьалаш долча мехка хьувбаьарча районашка къайлача а къовланза долча а лаьтташ тІа гидропонни способех баьца дааргаш хьалкхедара юкъедоаладара эша практически гІулакхаш кийчае а чакхдаха а.

7. ЦК Пленумо белгалдоаккх юрта боахам вай хакарча техникаца Іалашбара даькъе вай мехка доккхий балхаш даь хилар. Цхьабакъда, хІаьта а юртбоахама производстве цхьадолча доакъошка хІана а геттара дукха да кулгашца ду балхаш. ЦІенхаштта тІеньалус хьайбай фермашкарча къахьегама механизаци елга. Мехка дол

(ДІахододар 2-ча агІо тІа).

ЮРТБОАХАМА ПРОДУКЦИ СИХАГІА АЛСАМЪЯККХАР ДУХЬА УДОБРЕНЕЕХ ШЕРРА ПАЙДА ЭЦАРА, ХИЙ ДЕХКАРА ГІУЛАКХ ДЕГІАДОАЛАДАРА, КОМПЛЕКСНИ МЕХАНИЗАЦИ ЯРА, ІИЛМАННА КАРАГІДАЬННАРАШИ ХЬАЛХА ЛАТТА ОПЫТИ ЮКЪЕКХАХЬАРА ЛАРДА ТІА

ЮРТБОАХАМА ПРОИЗВОДСТВАНА ИНТЕНСИФИКАЦИ ЯРАХ

1964-ча шера 15-ча феврале тІаийца КПСС ЦК Пленума соцам

(ДІахьодар. Долалур 1-ча агІо тІа).

керла техника хьае Іемалулга. ХІана а тІехь дІадаланза да колхозашкахь совхозашкахь тракторех, комбайнех, юртбоахама кхыча машинех пайда эцара дакъхера доккхий кхоачамбоацараш.

КПСС ЦК Пленумо юрта боахама механизаци яра дакъхера парте политика укх гІулакхашта тІаерзамь хила езаш лерхІ: дукхагІа низ болаш йола тракторш, шерра кха чулоацаши дукхха мугІараш хьоши йола машинаш юкъейоалаяра; тракторийн юртбоахама машинийн балха сихал лакхъяра; балха органаш хувца а хувцаш дукхача культуращцара балхаш де йиш хургйола универсальни машинаш хьаяра.

Ялтий а цхьайола кхийола а культураш чуэцара балхаш йиза механизаци яь да вай мехка. ХІанз укх гаргарча шерашка нитта йиза механизаци е еза шекара свекла, боамби, коартолаш, кхийола культураш чуэцара балхашта. Машинашта конструкци еча хана а уж хьаеча хана а лоархІам бе беза мехка тайп-тайпарча зонай хьаштий. Мехка электрификаци яра дакъхе беча Іалашмте бокхзача балхо чІоагІа аьттув бола торонаш хьаю юрта боахама дукхагІа электрификаци механизаци яра.

СССР халкъа боахама Совет, союзни республикай компартей ЦК-аши Министрий Советаши, автотракторни юртбоахамен машиностроене Паччахьалкхен комитет, «Сельхозтехника» Еррисоюзни объединени, экономически районий совнархозаш, тракторни, юртбоахамен машиностроене заводаши конструкторски бюроши деккарийла йойла, юрта боахама химизаци яра, ирригаци мелиораци дегІаяр теркал а деш, юрта боахама керда техника хьаяра дакъхера шоай болх чІоагІбе. Цу белгальхачо организацешта тІадуллалда 3 бутт балале кха отта а яь, юртбоахама керттерча доакъошка комплекси механизаци яь яккхара эшшача боарамех тракторш, автомобилаш, юртбоахама машиностроене мощности совъяхара хьакъехьара предложенеш СССР Министрий Совета хьалхашка яхьилга.

Тракторни юртбоахамен машиностроене заводаштен конструкторски бюроштен, экономически районий совнархозашта, автотракторни юртбоахамен машиностроене Паччахьалкхен комитета хьалхашка тІехьатетта йиш йоаца дехкар еттаду Пленумо — тракторашт юртбоахама машинаши дукхха а дикагІа хулга Іалашдеща: двигателаша болх беш йоакха ха дукхагІа хулийтилга; тракторашта, двигатедаша, кхыча машинаша болх беш йоаха гарантировани хана хадданза сонйоахилга, вай хенара техника дІакхьчача боарамал лохагІа уж хенаш ца хулийтилга; оатхалаштен уалаштен эггара тІех унификаци яь а ремонт ярах болх байтарн аьттув болаш а йола дика вІашттІехьаьннар мера колхозийн совхозийн кхашка техника яра ца йоакилга.

Минеральни удобренеш, ядохимикаташ, гербицидаш кьаелга алсамдеаларна дийзза дикка совбоал юрта боахамерча авиахимически балхашкара граждански фецарча флота лоархІам.

КПСС ЦК Пленумо граждански фецарча флота Керттерча управлененца тІадулл лаккхара говзал йола кадраш кийчъяра, юртбоахама авиаце материально-техническе база чІоагІъяра, удобренеш тІайоттара балхашта дукхагІа механизаци яра, авиахимически балхаш тоадара оца гІулакхаш чакхдоакилга.

Юрта боахама шерагІа авиаци юкъейоалара хьакъхьара предложенеш кхо бутт балалехьа СССР Министрий Совета хьалхашка хьойла граждански фецарка флота Керттерча управлене.

8. Пленумо СССР Госплан, СССР Госстрой, союзни республикай Министрий Советаш деххарийла ю юрташ гІишлош хьалъелга овлангара тоадара аша гІулакхаш тІехьа ца а тетташ чакхдаха. ГІишлош яра база чІоагІъе; индустриальни методаш юкъехувла; укх гаргарча кхаь-диъ шера керттерча дакъе подрядни хьисапе болаш дерга довла, паччахьалкханий гІишлой тресте болаш колхозий юкъерча гІишлой организацейн сеть шерье а чІоагІъе а; Іилман-технологически боарамийн хьалха латтача опытен ларда тІа производственни гІирсий проекташтен конструкцештен мамогта типизаци унификаци елга Іалашде; юрташта планировка елген дика гІирсаш хьалделгеи лартІа доаладе.

9. Юрта боахама интенсификаци е аьнна парте алхьача воакъе хьайбай боахам чІоагІа лакхьулга а Іалашде деаш лерхІ КПСС ЦК Пленумо.

Хьайбай боахамаш интенсивно лелаедара, лаьттан біль гектара лоархІаш дукхагІа дулх, шура, кхийола продукташ яхара хоадам беш дола хьал да тайп-тайпарча а эшшача тайпара дикача а доакъарийца хьайбаш Іалашделга. Керттера терко тІаяхийта еза фуражни хьалт, силос, кхдола доакъар шортта хилийтара. Доакъарий баланса юкъедахьанза дергдац концентрированни доакъарийца хьайбаш дииза Іалашделга, из ца дича ца дикий хургьац дулх, фуаш, тха, шура, кхийола продукташ йоакилга дІахо лакхде.

Доакъарий база чІоагІъелга хьажкІий, гороха, шекара свекла, морковь, люцерна, клевера, люпина, кхийолча маьккерча культурай, дукхагІа къилбаседенгахьарча районашка брюкваи доакъарий кабуцен гибридай хьувкъемаш чІоагІа лакхдара а, хІьета нитта цонехи дакъе гІенехи рационалне гІа пайда эцара а ноакъа дІадахьа деза. Дикка шерае деза дукхха белок йоаллача тІатохарашца, витаминашца, микроэлементашца, антибиотикашца, доакъар дикагІа дегІага дІадоахийташ йолча кхыча средствашца тоадаь комбинированни доакъар промышленни кийчдалга.

КПСС ЦК Пленумо белгалдоаккх царбамидах, синтетически белокех, аминокислотех, доакъарах оттача кхыча химически хІамаех пайда эцара чотах доакъар дукхха а дикагІа хилийта вай хенарча химе йоккхий торонаш хьелдлаш хилар. Уж химически средства хьаелга сихха алсамдаргхилара лоархІам а беш, дииза даргдоацаш да, хьайбай продуктивность лакхлулга Іалашдара, царех ийса пайда эцо юрта боахама болхой Іомабелга.

Цунна цхьана шердааза дергдац деррйгача хьайбаштен овлхазараштен белокашта меттел дІаухаргйола хІамаш хьаяра методаш дІахо а кийчъеш деш дола Іилмни тохкамаш.

10. Хьайбай боахамашта интенсификаци яра дакъе лоархІамегІара деккар лерхІ ЦК Пленумо хьайбашо овлхазаройн продуктивность мамогта лакхъялгах, дІадахийтача доакъарах а хьайгача къиц а мамогта дукхагІа продукци йоаккхилгах. Цу гІулакха вІашттІехьдаккхаиза даргдац хьайбаш рационально кхоабилген леладелгей, юкъехувла еза хьайбаш тоадалийтара эггара прогрессивнегІа йола методаш; хьайбаш дикагІча фух хулийтилга.

Укх гаргарча шерашка чакхдоакха деза хьайбай фермашта специализаци елген уж йоккхий елген, цо йиш хулийтарг механизаци шерра юкъейоалве, къахьегама оасарле лакхъе, продукцега дІадолар чухнахь лаккха. Хьалхарча аргІанна из болх йистебаккха беза овлхазарий боахаме. Фуаш гулдеши овлхазарий дулх доаккхаши йолча йоккхийча овлхазарий фабрикий, овлхаларий совхозий, колхозий фермай сеть шеръяра ноакъа дІадахьа деза овлхазарий боахамаш дегІадоаладелга.

11. КПСС ЦК Пленумо белгалдоаккх дукхха а боккхача практически лоархІамера теоретически положенеш къоастаяра дакъе, къаьстта а селекцен юртбоахама культурай геттара дика хьувкъаш дола керда сорташ хьахоллярен дакъе. укх тІеххьарча шерашка юртбоахама Іилманна дикка доккхий хІамаш карагІдаьна хилар. «Безостая-1», «мироновски-808» яхача кІина а, гидуаргий а, кхыча дукххача культурай а советски сорташ дунен тІа мел дерел дикагІа да. Іилманна карагІдаьннараши хьалха латта опыти юкъе а кхувлаш, мехкарча дукххача колхозашен совхозашен шерагара шерага массаза а доккхий хьувкъамаш доах, совдоах лаккхара продуктивность йола хьайбаш, цуи ларда тІа дика камаьхал а йоалаш айю юкъарча боахама экономика, тоаю колхозхойн совхозий болхлойн материальни хьал-торо.

ХІанз, юрта боахама химизаци яра, хий декха лаьтташ дукхагІа хилийтара шерра програмы а оттаь, из программа чакхйоаккхача хана, боарам боацаш совбоал еррига юртбоахама культураш массаза а тешшаме дика хьувкъийтара йолча торонех бизза пайда эцара йола Іилман лардера рекомендацеш кийчъяра а производствана юкъеехьара а дакъера Іилман лоархІам.

12. ЦК Пленумо партийни, советски, юртбоахама органий а Іилман учрежденей а теркам тІаберзабу юртбоахама Іилмани практикаи дакъера керттера ер дехкараш кхоачашдара цар шоай низ тІабахийта безаш хилара:

а) селекционни балхен семеноводствам боарам дІахо а лакхбелга, мехка тайп-тайпарча зонашта лаьрхІа хІи а кхыча ка болча культурай а, хьажкІий а, гидургий а, соя а, лена а, шекара свекли а, боамбе а, коартолий а, баьца даарий а, доакъарийн сомийн культурай а дикагІа хьувкъаш дола сорташи гибридаши хьахоллилген производствана юкъехьолген дага а кхоабеш;

б) лакхара продуктивность йолча хьайбай овлхазарийн керда тайпаш хьаккхоллилга, юртбоахама хьайбаштен овлхазараштен гибридизаци промышленни скрещиванин яра проблемаш къоастаелга, племенной гІулакх тоаделга. хьайбаш рационально кхабарен лелаларен дешаш къоастаделга, хьайбай боахамий деррига довкъош рентабельни хилар лакхделга;

в) хІана йолаш йола минеральни удобренеш, гербицидаш, ядохимикаташ, хьайбаштен овлхазараштен йола тайп-тайпара химически препараташ тоелген кердараш хьаелген, царех боала пайда лакхбелга;

г) ирригаце, хий диллара, юртбоахама хина Іалашои а, хІьата нитта гидротехнически гІирсийн лаьтташ доакъадерен а дакъе Іилма-тохкама балхаш шерделген тоаделген. Къаьстта йоккха терко тІайохийтийла лаккхара оасарле йолаш хий дехкара способаш, хий дехкара а пайданегІа хургйолча тайпара дренаж, яра а рациональни режимаш кийчъяра;

д) комплексни механизаценен лаьттанарча балхашкарча а хьайбай боахамашкарча а производственни процессаштен лаккхара оасарле йолаш а кІезигагІа дІахьдаш а йола кердача тайпарара машинаши механизмаши хьаелга.

ЛоархІаме да лаьттанцарча балхаштен хьайбай боахамаштен интенсификаци яра эггара пайданегІара наькъаши средствашн кийчъяра а уж ларде йоалаяре а сихагІа а дикагІа а гІулакх да дай-мехкарех а доазол дехьарча а Іилманна карагІдаьннараши дІаоттадара юрта боахама дакъе болх беча берригача Іилмахой низ вІашегІтохилга.

13. Лакхера а юкъера а квалификаци йола кадраш, къаьстта а юрта боахама химизацин ирригацин яра специалисташ кийчбара а юха кийчбара а де деза гІулакхаш къоастаделга а правительство хьажийта уж гІулакхаш хьалхашка оттаделга а тІадуллалда СССР Госплана, СССР юрта боахама Министерствана, СССР лакхерчеи юкъерча специальни образоване Министерствана.

Юртбоахама кадраш кийчъяра гІулакх овлангара тоадара а, лакхерчен юкъерча специальни дешара заведеней а Іилма-тохкама учрежденей а производствацара бувзамаш чІоагІдара а, тІехьатетта йиш а йоацаш укх гаргарча шерашка кхоачашде деза дехкар лоархІалда еррига юртбоахама дешара заведенеши Іилма-тохкама институташи горадашкара совхозий база тІа дІаюгилга.

14. КПСС ЦК Пленумо къаьстта белгалдоаккх юрта боахама интенсификаци яра лаьцача наькъе партийни, советски, юртбоахама органий оагІонгахьара колхозаштен совхозаштен деш дола кулгал кердача тайпара лакхарча боараме хулга дІадехаш хилар.

Союзни республикай ЦК-аша, крайкомаша, обкомаша, партийни комитеташ, производственни управленеша шоай берриге низ юртбоахама производствана интенсификаци яра овлангара дешаш къоастадара тІабахийта безаш лерхІ Пленумо. ХІанз, боахам интенсивно лелабара материальни база кьалъеча хана, керттерча дакъе лаьттан хІара гектара тІара йоаккхача продукцеца бусташ ба хІара колхоза, совхоза, хІара производственни управлене болх. Мал продукци хьаккхай, фу маьхах хьаккхай, производство дІахо дегІайоалаяра ихь совнагІа малегІа торонаш хьаьй а хьожаш бе беза цар кулгалдоша бача балха маь.

ХІанзарча хьалех, юрта боахам интенсивно лелабара дешашкахь овлангара тІалестача хана. хоадам беча лоархІамера ба Іилманна карагІдаьннараши хьалха латта опыти производствана юкъекхахьара дакъера организаторски болх.

Вай юрта боахама хІара дакъе йолаш я хІанзе а кхыча боахамашкарчул интенсивнегІа производство лелаеш, лаьттах пайда дика эцаш, лаьттан біль гектара лоархІаш лаьттанцара а хьайбашкара а йола дукхха продукци луш йола колхозаши совхозаши. Вайнига хьалкхийнай опыт йолча механизаторий лаккхара квалификаци йола кадраш. Цу наха дІяхьувнах юрта боахамерча берригача болхлошка колхозийн совхозийн торонех дикагІа пайда мишта ца беш, цар Іалашду эггара кІезигагІа къахьегам дІа а бохийташ лаккхарча боараме продукци йоаккхилга. Масала, шекара свекла кхеча эггара лаккхара къахьегама оасарле хьеххий ков. В. Л. Светличне — тракторашн юртбоахама машинаштен тохкамаш деча Кубански Іилма-тохкама институте звеньевойс, механизированни хьажкІаш кхеча—цу института звеньевойс ков. В. Я. Первицки, Кировоградски областа КПСС ХХ съезда цІерахча колхозерча комплексни бригада бригадира ков. А. В. Гиталов, Воронежски областа Кирова цІерахча колхозерча бригадира ков. Н. Ф. Мануковске, ялат даккхара — Винницки областа председатель ков. В. М. Кавун волча КПСС XXII съезда цІерахча колхозо, боамби баккхара — Андижански областа директор ков. У. Сарымсаков волча «Савай» яхача совхозо, дулхи шурен яккхара — Эстонски ССР директор ков. А. А. Ковняре волча Ленина цІерахча совхозо, коартолаш яхара ков. В. И. Кузнецова — Центральни машиноиспытательни станце механизатора (Московски область).

Ялат, шекара свекла, силоса лаьрхІа хьажкІаш. боамби. коартолаш, баьца даараш, дулх, шура, кхийола юртбоахама продукташ яхара дакъера хьалха латтача болхамийн новаторийн хьонхамаш эталон а хиина дІаотта деза доагІ-доагІача доакъошка производство вІаштІехьъяккхара. Цу опытах пайда а эцаш, хІара колхозен совхозен йоагІаш йола продукци яккхара хьалха латта технологи юкъекхахьар да хьалхашка латта деккар.

Кхоачашде ха хьаьттача декхарашта мазшара йоацаш лерхІ КПСС ЦК Пленумо юртбоахама пропаганда.

Вайнига дукхагІа а пропаганда хьинаре йоаца форме. Іилманна карагІдаьннараштен хьалха латтача опытан пропаганда яра цу формах доалла санхат да, тІагІортара оамалехьа а йоацаш, просветительни оамалехьа из хилар, чакхдаллалца — кердадар производствана юкъедаххьалца гІулакх дІахьош ца хилар.

Цу е вокх боахама опыт могаеш юц — газеташ тІеи журналаш тІеи статьяш етт, Іилмахошеи специалисташеи лекцеши докладаши еш, партийни организацешта совещанеш вІашагІъетт, из опыт юц, новатораша шоаш а къамьлаш ду. Из да-м эшаш а лоархІаме а гІулакх да. Цхьабакъда, цу тайпарча пропагандаца тІеххьа эшшача тайпара организаторски болх боаржабац.

Кердачох, хьалха латтачох, Іилмо денна а практико бакъдаь а долчоа беркатегІарча, хьинарегІарча, тІагІортамерча форме пропаганда ярга доала деза, хьалха латташ мел дар бокъонца производствана юкъехьоргдолаш. Іилманна карагІдаьннараши хьалха латтарий опыти нена йоазон тІа. кино хьахьоккхарах кхоачам бац дита йиш яц. ХІара колхозен совхозен, хІара бригадо, хІара отделене нийса дІаоттобе а Іомабе а беза кердадар производствана юкъекхахьа дезаш бола нах, царна новкъостал де деза из е вож хьалха латта производственни процесс карабзаяра. Кадраш нийсъелга, къахьегамах бокъонца хьахинначуга хьежжа цар балха тохкам белга, цар инициатива хьаллоацилга, тІехьабусаш а болх бе ца хоаш а болча болхлошта меттел ший ханнахьа дІаоттаергйолаш кадрай резерв хьаелга — кулгалдара лоархІамера декхар.

Кердадар, хьалха латтар производствана хьинаре юкъекхальара функцеш кхоачашъяра парте хьаьвй производственни управленеш, чакхдаьккхад партийни организацеш производственни принципах эргайохилга. Цунца хьалдаь партийни организацеш, партийни болхлой гІулакха кІоаргагІа дух тІа буюргболе, юрта боахамера хьалха латтар алхха деинаца хьаллаьца уж Іергбоаца хьалаш. Из хІанз хІозига да.

ХІанзарча хьалох алхха ялеаши парте Программени яйза Іе йиш яц партийни болхлой, уж деккарийла ба шоай гІулакх, производства дакъа хьалха, геттара дика довзаш хила, боахама квалифицированно кулгалда. уж деккарийла ба, кердадар дувцарах кхоачам ца а беш, кердадар, хьалха латтар производствана юкъеьолга миштта вІаштІехьоаккхаргда дІахьохха ховаш хила. Къахьегама халкъа хьашташ кхоачашдара хьаьвй болхлой классо парти. В. И. Ленина дукххаза а белгалдаьххача тайпара, Іалал хьаьлаьцачул тІехьагІа дииза доргдоацаш да мехка экономикен культурен хаддииза дегІаахар, къахьегамхой вахара боарам хаддииза лакхбар Іалашделга. Дешаи дечоаи юкъе юкъ йоацаш, ший идеяш тІагІортта вахаре чакхйоахаш ца хилара лат ленински парте низ.

15. ТІехьаюсача колхозийн совхозийн экономика айелга партийни, советски, юртбоахама органий эггара тІехьатетта йиш йоацарех цхьа деккар лерхІ ЦК Пленумо. Экономически чІоагІача боахамашта уллув тІехьаюсаш колхозаши совхозаши хилара объективни бахьанаш долаш дац вайнига. Кулгалдара боарамах, кадраш, эггара хьалха, колхозий председателаш, совхозий директораш, агрономаш, зоотехникаш, отделеней управляющеш, бригадираш, фермай заведующеш, механизатораш нийсбарах, Іомабарах, кхетамца кхебарах доал деррига гІулакх а.

Укх тІеххьарча хана моттигашкарча партийни, советски, юртбоахама органаша дикка болх баьб тІехьаюсача колхозаши, совхозаши кулгалдеча кадрашца, специалисташца чІоагІъяра а, хІаьта нитта цу боахамашта дацола материально-технически новкъостал совдаккхара а дакъе. Цхьабакъда, чакхдаьхха гІулакхаш кхоачамбоацаш дац экономически кІезига низ бола колхозаш тІехьаюсилга лоаццача хана дІадакхара. ТІехьадуса боахамаш айделга еррига парте, еррига паччахьалкхен доккха гІулакх.

ЦК Пленумо біарча а дииза а могаду КПСС ЦК Президиумо белгалдаь а ков. Н. С. Хрущева дача хьамьлаца хьахьокха а дола тІехьаюсача колхозашта цар экономика айяра новкъостал дара дакъе а, хІаьта нитта колхозхой пенсешца Іалашбара система йолаяра дакъе а де лерхІа гІулакхаш.

Пленум тийша я общественни производство хьегача къих хьахулачуаца материальни хьаштдолаш колхозхой хулга лакхдара деча гІулакхаша тІехьаюсача колхозий экономика сихха лакхлулга Іалашдергхиларах, юрта боахам дІахо а дегІабоалабара дакъерча берригача халкъа юкъарча гІулакха цар лоаца дакъа алсамдаккхара цу гІулакхаша новкъостал дергхиларах.

Колхозхой пенсешца Іалашбелга доладар — вай общественни строя боккха толам. Шекало ц, шоай хьалторо тоаяр духьа еча йоакхоина йоакхаш йола юртбоахама продукци алсамъяккхара лоаттабеча къовсаме кердача сийлахьча гІулакхашца юрташкарча къахьегамхоша жоп лургхиларах, коммунизм хьалъеча цар доагІача тайпара дика дакъа лоацаргхиларах.

16. Материальни хьаштдолаш хулийтилга — из лоархІамера хьал да йоацкхаш йола юртбоахама продукци алсамъяккхара. ДикагІа, къахьегама оасарле лакхагІа йолаш къахьийгачуга цу ший кьых дІакхоачар а дукхагІа хила деза. Материальни хьаштдолаш хилийтара принцип леррагІа чакхйоахача боахамашка, дукхагІча, хьале, къахьегами дисциплина чІоагІа хул, лаккхара оасарле йолаш пайда эц лаьттах, техникех, дукхагІа йоакх продукци.

Къахьегамахь телача маьхе прогрессивни формаш лелаяра дакъера хьалха латтача колхозийн совхозийн опыт шерра дІайоаржае, колхозхой къахьегамах совнагІа мах тала шерра юкъедоаладе деккарийна а партийни, советски, профсоюзни, юртбоахама органаш.

17. ЦК Пленумо белгалдоаккх планированен юртбоахама производствана специализаци ярен дакъе хІана а кІенхаштара кхоачамбоацараш хилар.

Мехка зонашкен районашкен юртбоахама производства доакъош дІанийсдари царна специализаци яра тоадара, эггара пайданегІа хургдолча тайпара уж вІаши дувзара хьакъехьара предложенеш союзни республикай Министрий Советашца цхьана кийчъелга тІадуллалда СССР Госплана, СССР юрта боахама Министерствана.

Къаьстта терко тІаяхийта еза боахамашта чухь отделенешта, фермашта, бригадашта специализаци елга юкъедоаладаран производствана концентраци яран. Специализированни боахамашка концентраци е еза баьца дааращ, товарни коартолаш, сортах дола фу, фуаш дихара, дулха лаьрхІа кІорига (бройлеташ) кхеера, юртбоахама продукце кхидола тайпаш дахара.

Ший производство боаррамерча планах лелае хІара боахамта йиш а хургйолаш, производства специализаци концентраци теркал а еш, 1966—1970 шерашка юртбоахама продукци эцара планови заданеш мехка эрнашка, областашка, производственни управленешка, колхозашка экономически ларда а йолаш дІанийсъелга Іалашдолде, совхозашка СССР Госплано, союзни республикай Министрий Советашка.

18. Хьайбашта, овлхазарашта, шурийна. баьца даарашта, консашта, юртбоахама бедала кхыча тайпашта переработка еча хІанз йолаш йолча, мощносташа уж ший ханнахьа хьаэцилга, царна переработка елга, продукташ вІалла ца талхийтилга Іалашдеш ца хилар теркал а деш, ЦК Пленумо союзни республикай компартей ЦК-аштен Министрий Советаштен, СССР Госплана, Госстроя, совнархозашта, парте промышленни крайкомаштен обкомаштен тІадулл юртбоахама бедала переработка ю предприятеш хьалъяра темпаш сихъяра мел эшар делга; хьалъеш латта мясокомбинаташ, шурий, консервий, чхьагІара заводаш мамотта сихагІа хьалъяргйолаш материалашен механизмашцен Іалашъелга.

19. Юртбоахама производствана интенсификаци яра дакъе белгалъдь програмы чакхъяккхара дІахехаргда юрташка беш бола политически организаторски болх дикка чІоагІбелга. Партийни организацей эггара хьалхара деккар да алхха производствана интенсификаци яра наькъаца мара кхашкара хьувшъемаш чІоагІа лакхдаь, хьайбай продуктивность совъяккха, мехка шортта кхача хилийта йиш хургйоацилгах берригга къахьегамхой кІоаргга дІакхетабар. Цунна тІаерзаь хила еза идеологически балха еррига средствашь. Къаьгачен массанена дегага кхоачаргдолчен формехьа кІоаргга дІайовзийта еза юрташкарча къахьегамхошта юрта боахама интенсификаци ярах йоахха дувцалга йоацаш йола дика оагІонаш, колхозашта, совхозашта, деррига халкъа цунах доала доккха беркат.

Юрта боахама производствана интенсификаци яра деккараш толаме кхоачашдара колхозхошта, совхозий болхлошта, специалисташта, юрта боахамерча берригача къахьегамхошта юкъе шерра социалистически цхь йоаржае еза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

* * *

КПСС ЦК Пленум чІоагІа тийша я лаьттанцарча балхашта а хьайбай боахамашта а интенсификаци яра чакхдаха оттадаь гІулакхаш парте халкъаш юрта боахам дІахо а низ болаш айбара, вай мехка шортта продукташ хилийтара лоархІамера програмы сиха тІаэцаргхиларах.

Шоай низи творчески хьинари юртбоахама производствана интенсификаци яра деккараш практически кхоачашде тІалерзадара тІаьхех ЦК Пленумо колхозхой, совхозий, болхлой, специалисташ, Іилмахой, юрташкара берригга къахьегамхой.

Интенсификаци бахьанца лоаттабу къовсам — из, гаьнара а довцаш, тахана деккар да. Вай укх шера а дукхха алсамдаккха деза деррига чухьаш дола ялттехнически кхийолен культураш, дукхагІа доккха деза дулх, шура, кхийола продукташ. ХІанз, біаьстан хІамаш дІае йолалла кІезига мара ха яц йисача хана. Кхашкарча балхашта кийчо елга сихха йистедаккхара мел эшар де деза хІара колхозан совхозан. Долла хІама де деза хІамаш дІаоаелга хьонхамо чакхдаккхара, лакхарча хьувцъамашта чІоагІа ларда йоллара.

КПСС ЦК Пленумо белгалдоаккх юрта боахам дІахо а сихбаь айбелга коммунизм хьалъяра ударни фронт хилар, из еррига парте, деррига халкъа гІулакх хилар. Коммунизма материально-технически база хьалъяра новкъа боккха шера гІа, КПСС XXII съездо тІаийца парте Программа кхоачашъяра юкъехьо лоархІаме дакъе да юртбоахама производствана интенсификаци яр.

КХОАЧАШЪЕРГЬЯ КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ!

КПСС ЦК февральски Пленуме новкъоста Н. С. Хрущева дача къамаьло дог гІоаладаькха хьинаре къахьегаш я Грозненски депо кондукторски коллектив. БоккхагІчен керттерчен кондукторашна тІаийцад керда къахьегама декхареш. Цар дош деннад йоаккхача хименен юртбоахамаш лаьрхІа мухь кхукъа поездаш ший графиках делийта.

Къаьстта дика къахьегаш ва укх деношка керттера кондуктор Шабазгиреев Вахид. ХІара бетта, километрашка диллача, бе бенача наькъа план тІехкхоачашъю цо. Январь бетта план 110 процент кхоачашйир, хІаьта укх бетта план 120 процент кхоачашъе а лерхІ цо. Юртбоахама мухь яйца йолха поездаш дикеи ший графиках лелаю Вахида.

Семилетка ялхлагІча шера план хана хьалха кхоачашъяра Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода технологаша дІадоладь дика гІулакх эггара хьалха хьалаьцачарех ваІ ва ков. Шабазгиреев. Коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара боккха къовсам лоаттабеш ва из. Цу дакъе цо дош деннад хІара бетта план 110 процентах чухнахьа кхоачаш да е, 50 килограммаш металл гулде. Шабазгиреева Вахида яхье аййхаь кондуктор ков. Адуев. ХІанз Пленума решенеш кхоачашъяра къахьегама темпаш лакхъеш къахьегаш ва уж шиъ.

Г. АНОХОВ.

* * *

Укх деношка хиннача КПСС ЦК Пленумо дегаш гІоадаьха низ хьинари ца кхаден къахьег аз кулгалдеча звеной коллектив.

40 гектар йолча участка тІа хьажкІаш хьалхлен лаьрхІад вайха. ХІара гектара тІара 80 центнер фуалъ хьажкІаш чуэца ваша социалистически декхараш тІаийцад. Из дош кхоачашдара хьогге дола дІабоалабар яра къовсам. ХІара гектара тІа 25—30 тонн ялачийта лаьрхІа дІадулаш латт шоралаеш кхо. ХІанале 800 тонн соагІа кхо дІадиъад хьай тІа. Кулавза дІаоттадаьд из. ХІана хьача вІашаш а тоца латташ дола кхо дикагІа доакалу, хІаьта цунах йоакхаш йола пайдане хІамаш, масала, азот, кхьаркаш дІакъасташ.

КПСС ЦК Пленуме къаьстта боккха терком тІабахийта дийцад юртбоахам сихха дегІабоалабер г о л а наькъаш. Цу гІулакха геттара раьза а хиина къахьегаш ба укх деношка аз кулгалдеча звено чаьнаш. Сихаеххашна дІакхуть эхаа шердаьхна кхо. Лоадаши доладача кулгьах латта кхо дІадоаржадергда. ХІаьта хьажкІаш дІаваедьа кхай тІа минеральни удобренеш тоеса лаьрхІад оаха. Шоай хьинар ца кхадеш къахьег Бултучева ПатІамата, Пугоева Дебахана, Евлоева Тамарас. Из да хьамсарча парте вой халкъа хьал-торо тоадара еча йоахкоина оаха луш дола доаш.

М. БОКОВА,
Назарен производственни управлене «Ингушски» совхоза дикагІа йола хьажкІаш лелаер.

Партийни вахар

АГИТАТОРА БАЛХА ОПЫТ

Хьинар долаш, тlаьйна декхар ханнахьа а лерттlа а кхоачашдеш ба Грозненски крекинг-завода Н. Островске цlерахча № 13-14 йолча установкера технологаш. Москверча Н. Островске музейца вlахха бувзам лоаттабу цар. Къахьегама толамех, установка вахарах лаьца хан-ханнахьа хоам бу технологаша гlорваьннача советски писателя музейга.

Къахьегамца кхеххаш да установкера вахар. 1962-ча шера коммунистически къахьегама установка яха сий дола цlи тилла бокъо яьккхар укхазарча технологаша. Дlадахача шерара план кхоачашъярах 11-ча ноябре рапорт делар цар. Хlаьта, семилетка ялхлагlча шера чотах дуккха эшелонаш доагор делар установка коллектива цу шера.

Шоай общеобразовательни, специальни, политически кхетам лакхбеш ба коллектива беррига членаш. Сайрийнарча школашка, техникумашка, институташка дешаш ба гlа, хlаьта 5 саг политически дешара кружоке lилман коммунизма теори lомаеш ва. Уж масалаш шийгара гойтача коллективана керте латт мехкдаьтта чаккхдаккхара йоккха опыт йола мастер, гlорваьнна дика агитатор вола Власов Федор Фомич.

Ший агитационни балха тlа тайп-тайпарча формаехи опытахи пайда ийбу Федор Фомича. Ладувгlарашца дагавоалаш саьна безаме ю цо беседа. Дукхагlа йолча хана цу беседашка дувца дешаш производства вахарца дувзаденна хул. Социалистически яхьа итогаш ю, шоаш тlеэца керда декхараш, новаторий хьалха латта опыт ювц укхаза коллективе членашта.

Бакъда, цкъаза советски саги моральни юкъах лаьца къамьлаш деш а моттигаш хул, тlаккха дуккхагlча даькъе дlахо дувца доладу коллективерча моллагlча цхьан саго аь харцахьа хlама. Масала, цхьан дийнахьа балха ца воагlаш lийнавар нов. Хохлов. Тlахьагlо гучадаьлар мелар а менна из балха хьа ца воагlаш lер. Коллективерча новкъосташа чlоагlа критика йир цунна. Хlаьта критико тlо а дир. Цу хана денз кхы шийгара гlалат далийтанзар нов. Хохлова.

Бетта 3—4 беседа ю нов. Власова. Тайп-тайпара хул цар тематика. Цахаллаш а хан-ханнахьа а дунен халкъашта юкъерча гlуллакхех, партен правительствен лоархlамегlарча решенеех лаьца дувц агитатора, хlаьта уж беседаш коллектива производственни декхарашца лерттlа ювза а юв.

Укх тlеххьарча хана вахаро е езилга хьахьеккхача темаех беседаш яьй агитатора. «Хlамах кхом бар—коммунизма белгало», «Продукцега дlадодар лохлар — коллектива декхар», «Завода марка сий даккхар», «Коммунизм хьалъечун моральни кодекс» яхача, иштта кхыча темаех яр уж беседаш. Дукхагlча хьале вахаро хьалха йоахаш я производственни темаш. Продукцега дlадодачун план кхоачаш ца еш цхьа ха яр коллектива. Из гlулакх дувцаш коллективе беседа йир агитатора.

Продукцега дlадодар лохдалар мехка экономика дегlаяра, вайчахьалкхен рузкъа алсамдаьккхара бокхха лоархlам болаш хилар вайна майссанена а дика хоаш ма дий, хlаьта такха вай дуарга хlара денна продукцега дlадодар чухнахьа даккхара вай установкерча коллектива вlаштlехьдаргдолчох лаьца, — аьлар Федор Фомича ше беседа дlайолаеш. Массанел а хьалха вlаштlехьдаккха деза установка балха оасарле лекхлургйола гlулакх. Из вайга дулургдолаш да. Бокъонца режим лоаттае, из дикагlа пайде хургболча тайпара лелае. Хlара сменах бедала лоархlам бе декхарийла ба технологаш. Нагахьа саьна хила йоагlачуа установка режим лохагlа хуле арахеца йоагlачуа дикка кlезигагlа арахеш цо продукци. Укхазара хьадолалуш да арахецача продукце мах лакхбалар, пари электроэнергии дукхагlа дlаяхийтар.

Дlахо, мехкдаьттах продукташ цlенагlа къестаелга тоаданза дарг ца хиларах дувц, мехкдаьтта продукташ яхарга дlадодар лохдара тороваш гучаяхарна арахецача продукце мах чухнахьа баккхара ньыкъаш гучадоах агитатора. Цу беседе дакъа лоаццаш хилар операторах ий. Зинченко, Васильев, кхыбараш. Арахецача продукцега, электроэнергега, lанарга, хига дlадодар лохдара йола хоадамболла предложенеш тийлар цар. Пачхьалкхен план а тlаьйна социалистически декхараш а тlеххкхоачашдара дохка новкъостал дир цу беседа. Духхьал цар, электроэнерги, газ кхоярах 49 эзар сом кходаьд установке соахка, хlаьта кхы а лакхара толамаш доах укх кердача шера. Къаьстта дика къахьегаш я боцкхагlболча операторий ий. Криволапова, Сурцева, Сухоребрикова сменаш.

КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш бокъонца lома а яь семилетка план ялх шера кхоачашъяра шоашта эша тороваш лохаш ба установка технологаш. Шоай начальник а агитатор а волча Федор Фомичаца цхьана коммунистически къахьегама дерригa гlулакхаща бал уж. Къахьегам оттара хьалхара эшар а хиила дlаэттаб царна, халонех кхералуш вац царех цхьаккха.

1964-ча шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически декхараш тlаьйцача № 13-14 йолча установка коллективо сий долаш лелаю шийх тилла коммунистически къахьегама цlи.

А. ГУМНИЦКАЯ,
крекинг-завода политически дешара кабинета заведующая.

Д. И. ГУЛИА

(ВАЬЧА ХАНА ДЕНЗ 90 ШУ ДИЗАРГА)

Гlорваьнна вола советски писатель, абхазски литературана дарз еллар, lилмахо, общественни деятель Дмитрий Иосифович Гулиа (1874—1960) массанахьа а воаш ва вай мехка. Ший ерфига а боарам болацаш йоккха талант цо дlаелар ший халкъа, советски литературана, lилманна, ший бошха-дикача произведенешна истаре, лингвистика, фольклора даькъерча дукхача маьхерча тохкамаша уж дlаьхий а деш.

Барайтта шу доаллачехьа а воаналар къона поэт литературни lилман-педагогически баах ба. Цун творчество дукъьола керттера хьист халкъа вахар дар. Эттара дикагlчарех йолча революци хилалехьа язьъача «Абрасиа» яхача стихотворене тlа поэта хьекхар даннан халкъа дагалеттар, из хьогар ираз, нийсхо хилар. Цун творчество бокъонца толалар, lоагlьелар Советий lаьлала хана. Ший стихотворенеш тlа цо хестаду керда вахар — социализм хьалъяр, керда советски саг, халкъашта юкъера деттагlлаl («Вай иаз», «Дош», «Деттагlашта юкъе», «Сахулача салкъийга», «Абхазец дола валар»).

Геттара дукха и поэта партена, из вlашагlьеллача, кхеньча В. И. Ленина хетаь стихотворенеш. Сийлахь-боккха Даьй-мехка тlом лаьттача шерашка Д. И. Гулиа советски халкъа турпалал хестийора («Вай Кавказ», «Турпалех турпал»). Хlаьта тlом чаккхбаьнначул тlехьагlа цо бувц советски наькъа машарера хьахьегам, машар баьханце лоаттабу къовсам («Абхазера бlаьста», «Са мехк», «Большевикий дош»).

Иштта прозаик а, драматург а, переводчик а хиннав Д. И. Гулиа. Цо язъь я эттара хьалхара абхазски новелла — «Иаьха сеттачча кlал», эттара хьалхара абхазски роман — «Камачич», «Призраки» яха пьеса.

Иаьна меттадара йоазуи хьацелларех цаl ва Дмитрий Иосифович Гулиа. Республика эттара хьалхарча газета редактор а хинав из. Юкъарчал доаццаш цо дакъа а лоаццаш хьадаьл Абхазски АССР эттара хьалхара театр, цу театра хьалаш а хийора цо.

Геттара дукха ший дийз хьинарг дlаленнца Д. И. Гулиа lилман-педагогически балха. Цкъа цо дукххаза а СССР-а а Абхазски АССР-а а Лакхехьарча Советий депутатала хийрдав из.

Абхазски культура дегlайоалаяра даьтзе lалаьмата боккха лоархlам болаш хиннай Гулиа творчество, хlана цуо традицеш дlахохьош ба дикагlа бола абхазски поэташ, прозаикаш, драматургаш.

КПСС ЦК ФЕВРАЛЬСКИ ПЛЕНУМЕ ДАКЪА ЛАЬЦАРАША ДУВЦ

Т. С. Пряхин — Социалистически Къахьегама Турпал, Московски областа «Ленина дир» яхача колхоза председатель:

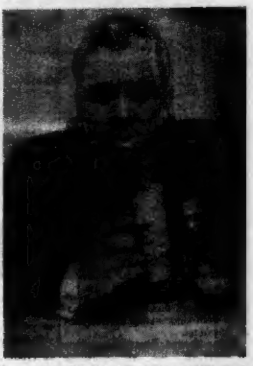

— Семилетка ялхлагlча шера бlаьста гаргакхаьчача укх деношка вай мехка юрта боахама хьахьегамхой еррига уйлаш юртбоахама производство дlахо дегlайоалаярах, шортта кхачан продукташ яхарех йола парте правительства решенеш сихагlа кхоачашъяра тlаерзаь я.

Ираз долаш хиннав со вай парте Центральни Комитета февральски Пленуме — мехка юрта боахам дегlабоалабеча керда этап а хинна дlаэттача Пленума дакъа лаца сай йиш хилерах.

Хьалхашка оттаеь декхар кхоачашдарга бода нийса некъ хьахьекхаб парте. Из некъ — юрта боахама интенсификаци я. Лаьтта лелдарш хьайбаш лелларел культура лакхъяр, лаьттан хlара гектара тlара йола продукци алсамъяккхар.

«Ленина дир» яхача тха колхоза цlена, тешаме къахьегнилга закон а хиина дlаэттад юртбоахама артела хlара къахьегамхочоа. Хlанз кердача тайпара, дика вай саина хьок тхо лаьттанга. Лаьтта леладара хьалха латта методаш юкъеяхуь. Шорра пайда ец минеральни органически удобренеех, керда техника кхачай ахархошта новкъостала.

1963 шера ца болча алатий 26,3 центнер, гlад а тlаьха моцача хьажкlий — 450 центнер, шекара свеклий — 400 центнер, баьца дарий — 371 центнер яьккхай колхозо хlара гектара тlара юкъера лаьрхlача. Гой фу долалургда лаьттанга, цунна, оалаш мадарра, бокъонца кулг тlадихьача!

Ялатийн довкъаридн биза чlоаггlьаро йиш хилийтар хьайбай продуктивность лакхъе. Укх тlаххьарча шерашка кхоазе дукхагlа йоаххи шура, дулх — 7,5-аза, фуаш — 20-аза совгlа дукхагlа. Дlадахача шера хьалхарча рубежах тlехьаьнний колхоз оалача лаьттай хlара 100 гектара лоархlаш 76,9 центнари кхыча лаьттай 100 гектара лоархlаш 16,2 центнери дулх даккхарца.

Юртбоахамерча лаьттай хlара 100 гектара лоархlаш 1217 центнер шурий яьккхай.

Керда, хlанзалца пайда эцаза дола кхоачамаш оарцагlа е доахаш, колхозхой уйла сецай семилеткан юкедисача укх 2 шера хlара гектара тlара доахаш дола ка бола алат 35—40 центнерга дlакхоачаде, баьца даарий, технически, докъарий, кхьча культурай ньувакъам дика лакхбе, хьайбашкара йоаккха продукци кхы а дукхагlа алсамъяккха шоашта могаргхилар тlа. Из деррига а вlаштlехьдаргда производствана дlахо интенсификаци яра чотах.

Бlаьсти хьатlайоагlа. Гаьна дац вай [illegible] къам баккхар дуьна къовсам дlаболабеш тракторий тетаж далалургдола ди.

Бlаьсти дагъьала кийле шун лакха хьувкъамаш доахалда баш ахархой! И. Асимова сурт. ТАСС фотохроника.

Ди тlехьа совдоах ТОЛАМАШ

Семилетка ялхлагlча шера план 5 ди хьалха кхоачашъяра декхараш тlа а ийна хьинаре къахьегача Грозненски химически завода коллективана юкъе хьалха латташ хьайоагlа нов. Тюрина кулгалду № 170 йолча цеха коллектив. Къахьегача оасарле 3,9 процент дакх а еш январь бетта план 101 процент кхоачашъяьй цо. Хlаьта электроэнерги, пар, хий, кхыйола реагенташ кхоярца цеха чота тlа массеха эзар сом lоадаьд.

КПСС ЦК Пленума хьалхарча вахте кхы а лакхара толамаш захьа болабелар уж. Укх бетта хьалхарча 15 дийнахьа продукци арахецара план 107 процент кхоачашъяьй цар. Хlаьта укх денношка хиннача парте ЦК Пленума решенеша дегаш гlоахьаьхча цу коллектива членаша февраль бетта план цlи дя хьалха кхоачаш е еш планал совтlа массеха эзар сома продукци арахеца лаьрхlад. Шоай дош толамца кхоачашдара белгалбаьнна дика къахьегаш ба боккхагlа бола аппаратчикаш ий. Тутов, Драгунов, слесарь нов. Плевако, кхыбараш.

Т. МАГОМЕДОВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ СЕКРЕТАРИЙ СЕМИНАРАШ

Укх деношка, юкхьанцарча партийни организацей секретарий аргlанара семинараш хилар республика цхьайолча районашка.

Ленински район. Парте райкоме хиннача семинаре гулаелар 140 саг. Цхьайолча предприятей кулгалхошен партийни комитетий секретарашен дакъа а лоацаш КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяра дешаш хетаьб дукха ха йовцаш Москве хиннача совещане итогаш ювцаш совещане къамаьл дир «Красный молот» яхача завода партийни комитета секретара нов. Умнова.

Юкхьанцарча партийни организацешка коммунистий персональни гlуллакхаш къестадарах лаьца къамьал дир совещане парте райкома секретара нов. Дзортова. Дlахо цхьайолча партийни организацей решенешка хьожаш хилар семинара доакъашхой.

Назрани район. Балха опыт дlа-юха эцара деша хетаьб яр производственни управленерча юкхьанцарча партийни организацей секретарий семинар. Къонача коммунисташца беча балха опыт ювцаш къамаьл дир цига «Октябра 40 шу» яхача совхоза партийни бюро секретара нов. Арчакова. Совхозе парте 11 кандидат ва, царна юкъе ба трактористаш, доаркаш, аьлар цо. Партийни организаце тlадиала гlулакх долаш, производственни общественни вахаре дизза дакъа лоацаш, шоай идейно-политически кхетам лакхбеш ва царех хlораммъ.

Партийни собранета кийчъдарен из чакхъяккхарен практиках лаьца дийцар «Ингушский» совхоза парторганизаце секретара нов. Терлоева.

Совещани чакхйоаллаш къамьал даьча паркома секретара заместителе нов. Ургапова дийцар бlаьстанарча балхашка кийчдалара дешаш. Шортта кадраш кийчъеш я управлене совхозашца колхозашца. 426 саг дешаш ва агротехнически кружокашка. Хиш дехкача лаьтташка удобрени йиллара, хьажкlаш лелаярах, иштта кхыйолча темаех лекцеш йийшай. Совхозийн колхозийн кулгалхошь, керттерча специалисташа еш уж лекцеш.

Цунца цхьана, цlенхашттарча кхоачамбоацарех лаьца а дийцар нов. Ургапова, гаьна даьннад техникана ремонт яь йоаккхилга, хlанз а кийчдаьн цlендьи даьннадац фуна лаьрхlа алаташ.

Уж деррига кхоачамбоацараш дlадахар, бlаьстан балхашка махетта дика кийчдалар керттера декхар да партийни организацей, боахамий кулгалхой, юрта боахама беррига къахьегамхой, аьлар нов. Ургапова ший къамьал чакхдоаллаш.

В. КОСТИН.

БОЛХ ТЕССА ЛЕЛАБЕШ ХИЛЧА...

Соахка август бетта отчетно-хоржамий собрани хилар «Грозпромстрой» треста специализированни гlишлой-монтажни управлене парторганизаце. Партийни бюро балхацера цеккхаштара кхоачамбоацараш гучадьхар коммунисташа цу собране. Тlаийцача соцам тlа белгалдаьхар партийни организаце болх товбара де деза ховдамболлаш дола гlулакхаш.

Дикка ха дlаяхай из собраний хилча денз. Нагахьа санна производства вахара лоархlамера дешаш дувцаш йола партийни собранеш бюроши хан-ханнахьа еш хилар ца лаьрхlача оргадьнна хlама дац партийни организаце балхаца.

Коммунисташа партийни собране дийца кхоачамбоацареш дlадахара ходдамболлаш йола мероприятеш оттаяц партбюрос. Цхьаккха саг хьанийцавац парте членалла, партийни организаце тlадилла гlулакх долаш бац беррига коммунисташ, хlаьта долчо а ца лерттlа кхоачашдой хьажац партийни бюро.

Кварталашкара, гlишлой майдашкара болх сацийтаб агитатораща, болх беш яц новкъостий суд. Хlаьта геттара во латт управлене къахьегама дисциплина а.

Ца хотташ мах балхара дlабаха а балха хьа ца боагlаш lийна а 153 моттиг яр укхаза дlадахача шера. Цу гlулакхо 570 сагадиц доадаьд. Управленерча 26 бригадах ахаш мара яц коммунистически къахьегама бригада яха цlи яккхара къовсам лоаттабеш.

Дукхагlа йолча бригадашкара социалистически яхь дукхьала цlера, к алийта лелаю. Тlаьйцача декхарий итогаш яц бригадашка, отделенешка. № 7 йолча треста гlишлой - монтажни управлене болхлошца оттадь коллективни договор лувцаш собрани хьац бlарча шера. Геттара во болх беш я массаза болх беш йоац производства совещани. Производства мастера лоархlам яха тема ювцаш дlадахача шера цкъа мара дийцадац цу совещане.

Лерттlа шоай декхараш кхоачашдеш яц администраци балха тlахьожам лоаттабу, арахецача продукце дикаьга хьожа комиссеш а. Цхьаккха хlама деш бац цу комиссей председателаш ий. Сарамийн Ярошков. Хlаьта, комиссеша болх ца бара дукха сагота вац партийни бюро секретарь нов. Шавелев а.

Производство кхатетташ, болаш йола тороваш гучаяхара новкъарле ец кхы дукха а кхоачамбоацараш да укхаза. Бакъда партийни бюрос уж гlулакхаш дlадахара деш хlама-м дац.

Организационно-партийни политмассови болх тесса лелабарах гlишлой-монтажни план 81 процент мара кхоачашъянзар дlадахача шера. Соахка дувлийтача цу гlалатех, уж кхы хулийтаргдоацаш кхетам чу бахна боагlар партийни организаце кулгалхой. Хlаьта новкъа дале а из хилензар. Январь бетта план 50 процент мара кхоачашъяьац, цо болх бу февраль бетта а.

М. СОЛОВЬЕВ,
СМУ-8 партбюро секретарь.

ДИКАГlДОЛА ЦlА ЯХА ЦlИ ЯККХАР ДУХЬА

Семилетка ялхлагlча шера план ханал хьалха кхоачашъяра предприятешкарча, учрежденешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча къахьегамхоша йоаржаьча яхье дакъа а лоацаш укх шера шоашта хьалхешка ходдамболла декхараш оттадьд. Грозненерча № 1 йолча домоуправлене болхлоша. Цlеноашта капитальни ремонт яра шера план ханал хьалха кхоачашйир управлене болхлоша. 25 процент балхаш общественни низаца а деш, ханал 15 ди хьалха кхоачаде лаьрхlад цар укх шерара балхаш.

Кхачан отходаши металлолом гулдьяра шера план 25-ча декабре кхоачашъерга, кранташ яа lоухаш хий доалтен кхем боацаш электроэнерги йоалеген дlалаккхара, иштта кхыдола декхараш тlаьйцад домоуправлене коллективо.

Уж декхараш толамца кхоачашдаран «ДикагlдолаЦlа» яха цlи яккхарен шерра социалистически яхь йоаржаьй укхаза, хlаьта хьалхара ах шу чакхдоаллаш из цlи тилла 10 цlа хилийта а лерхl коллективо.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Халкъа—шортта хьайбай продукташ

1963-ча шера Шелковски производственни управлене «Красный пахарь» яхача колхоза шурий - товарни ферма доаркай коллективо кхоабича хlара lаттагара 2794 килограмм шура яьккхай. Управлене дерригача боахамашта юкъе эггара дикагlа хьокхам ба из. Цхьабакъда, шу чакхдолалча хана раьза бацар доаркаш, хlана аьлча еррига торонех пайда ийцабацар цар. Из бахьан долаш итташ тоннаш шура йисар хьа ца йоаххаш. Шура яккхара зене хилар углеводаш дукха йоахкаш йолча довкъарашца хьайбаш кхабар, цу тайпарча довкъарашца сов чlоагlа дорстаду хьайбаш, из бахьан долаш ханнахьа бугlе а ца доагlаш лисар доахая цхьаларап. Хlанта фермера дукхагlа вола доахан бlаьстан юкъе ца а лахкаш гурахьа дахкар, чоаш да гурахьа дахнача хьайбаша шура кlезигагlа лулга, кхыдола баьхаеш а lаткъар шура яккхарь. Соалхера гlалаташ дlадахара къовсам лоаттабу хlанз ферма барт болча коллектива.

...Сатоссача хана балха боагlа доаркаш. Гонахьа латта сатем бохабеш гаьнна дlахоз цар зовне къамьлаш. Цхьа юкь кхача ведарешка хийцна чуйолалу лоа саине кlай шура. Хlара lаттагара хьаькка шура оза а озаш дlаяхь а ейташ доахан бетта хlаух доаркаш. lаьсашта колхе шура дlахкуь lаьсий леладерашa, кадар лел уж дукха ха йоацаш lоадьча lаьсашта хияняьа шуре хьокхара. 29 етт бахаб ферме, денна дахкаш а латт доахан. Цудукъа цхьайолча бус бахка безбенича lаттагь бlарт лоахаш ферме йисе езаш хул доарка. lоадьча дийнахьа дена лорвае деза lасьлт, къаьстта lоадьча бус шелдаьлйта мегаргдац из. Укх шера цхьаккха а lасилг денна дац ферме, лерттlа гlулакх а лоаттадеш леладар бахьан долаш.

Доахан дийтта баьчна помещенеш цlенъе боладу доаркаш. Хьалхагlа йистейоал дикагlа йола доарка Нагуманова Галина. Итт шу да цо ферме къахьега, шиь шера хьалха латташ хьаенай из. Шура дукхагlа яккхара чlоагlа новкъостал даьд цо хlадоладаьча дикача гlулакхо. Галиннае дика хоц доаркаш вlаци яхье баха, хlаьта цунна сийца а яхье баьле хьинари визи ца кхобеш къахьег доаркаша. Иштта яхье яьнача доарка Ковтюх Александрас 1963-ча шера эшийр Галина. Укх шера юха а геттара яра къовсам дlаболабаьй цу шинне.

Геттара дукха бева Галиннае «Мечта» яхаш цlи йола етт. Хоза вета тилла яц цунах из цlи. Малагlа доарка а цо кхоабача lаттагара дийнахьа 24 килограмм шура яккха из лоаш е ялал шура йоаккхаш халча доаккал деригдоацаш? Цу тайпара кхы массехи етт ба Галинае кхоабаш. Масала, «Корейка», «Румянка»... Фу мlаьц да уж доахан иштта дика хилар? Къайле яц укхаза, кертера да хьайбашта лерттlа гlулакх дар, кхабар, царгара еррига шура хьаьккхар, ханнахьа уж бугlе кхувлар, иштта кхыдараш а. Галинас кхоачашлу из деррига а. Хьинар ца кхоадеш къахьегарга хьежжа беркат доал балхах. Январь бетта шо кхоабача доахангара 5136 килограмм шура яьккхай доарка. Хlара lаттагара 300 килограмм гаргга. Ковтюх Александра тlехьа а юташ дlабахача бетта юха а хьалхара моттиге яьккхай Нагуманова Галинас.

Коллективерча цхьан - шин доарка болх дика барах кхоачашхилац шура яккхара план. Из дика кхетаду ферме. Цу дукха план кхоачашъяра къовсам лоаттабу беррига доаркаша. Масала, Галинаен Александраи дукха тlехьабицац Озерова Татьяна, Авдошина Клавдия, Драинникова Ефросия, кхыбараш. Январь бетта шура яккхара план тlеххкхоачешьяьй цар. Хlаьта доаркай коллективо-м 16 тонн дукхагlа шура яьккхай укх шера соахка январь бетта яьккхачул. Шурий хьенал а лакхагlа я. Шерача гlеца болх кхоанента «Красный пахарь» яхача колхоза доаркаш, Гlалвуташ да цар хьалхара толамаш. Вlалла шеко яц укх шера хlара кхоабача lаттагара 3600 килограмм шура яккха аьнна денна дош цар сийлехца кхоачашдергхиларах. КПСС ЦК февральски Пленума решенешта хетаду доаркаша шоай къахьегама толамеш.

И. ФЕДОРОВ.

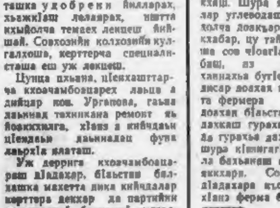

КПСС ЦК февральски Пленум хьайийлача дийнахьа «Сунженски производственни управлене агрохимически лаборатори» яха дешаш тlеязда вывеска хьалтехар Орджоникидзевская яхача станицерча цхьан цlеной оагlонна. Шефски новкъостала лаьрхlа Грозненски химически завода коллективо lойлалай из лаборатори. Цо ший яхаца кийчдаьй цlенош, канализаци, сейт, лий хьачудилад. Иштта оборудованешца, посудаца, контрольно-измерительни прибораща, реактиваща lалашъяь заводо лаборатори. Цу лабораторе практика болх бергбараша бокъонца йолча завода лабораторе шоай практика хlахьу. Колхоза лабораторера лаборанташ lомабара заводера бахийта специалисташ-химикаш шоай болх дlахьош ба.

Сурташ тlа: (лакхера сурт) кердача лабораторе лаборанташ Новикова Нинен (аьрдехьа) Леонидова Галинен анализ яра лаьтта доаккхаш боахц. Лаборантка Леонидова Галина (аьрдехьа) химически завода лаборантка Миронова Анна култалца лаьтта мистал меллий хьожаш йоалл (лакхера сурт.).

Б. Байдалово сурташ.

САКЪЕРДАМЕ КОНЦЕРТ

Делкъийна доахав детташ боахкача доаркацка цхьа хоам кхаьчар: тахан вайнга агитбригада йоагlа, аьнна. Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза шурий-товарни ферме мел хинар ферма общежите гулвелар. Шелковской культура Цlен агитбригадо концерт оттадалехьа ВЛКСМ Нохч-Гlалгlай обкома лектора Гужова Юлис «Химе халкъа боахама луш бола пайда» яха лекци йийшар. Лекци чакхъяьнначул тlехьагlа хьайбаш леладераша даьча дуккхача хаттараша жопаш тийлар лектора. Цул тlехьагlа Шелковской культура Цlен агитбригадо концерт хьеккхар.

В. ШЕВЧЕНКО.

БlАЬСТАН БАЛХАШТА САГОТА БАЦ УКХАЗА

Хьинар айдена, низ ца кхобеш къахьегаш ба укх деношка Москве хиннача Пленуме дегаш гlоздаьна бола вай республикера къахьегамхой, бола тоябарца жоп лу цар вай хьамсарча парте Советски правительствен шоашта еча йоаххоина.

Бакъда, Ножай - Юрта производственни управлене «Дружба» колхоза кулгалхой (председатель Джамуев Ваха, агроном Абдурахимов Айеувтан) хlанз а тоьабеланза ба. Минеральни удобренеш тоъса езаш дукха кхаш да колхозе. Бакъда, планах тоъса лаьрхlача 170 тонн аммиачни селитрахи суперфосфатахи хlанзалца дlатассар 25—26 тонн мара яц. Ши агрегат и удобренеш дlатовеш, сменин нормаш цlаккха а кхоачашъяц цар тlа болх беш болча Абдулмежидов Джабраилен Вастыгов Ахьмаден. Вакъар аьлча, беррига бехк цу шиннена дlатlабрала йиш йолаш а дац гlулакх, ханнахьа хьаьдахьац царна а минеральни удобренеш. Денна дукха ха эхьа йоалу цар из бахьан долаш. Цхьадолча дийнахьа балха хьоара ца боалаш бус трактористаш. Цу гlуллакха сагота бац е колхоза председатель а е агроном а.

Хьувкъам лакхбара дика удобрени я ширдаьнна кхо. Бакъда, «Дружба» колхозе кlезига пайда эц цу лоархlамеча удобренех я. Бlаьсти 300 гектар хьажкlаш, 150 гектар шекара свекла, 16 гектар коартолаш, кхыйола культураш дlа ехача кхацарна 3500 тонн ширдаьнна кхо дилла лаьрхlад планах, хlаьта хlанзалца хьа дlадидьар 777 тонн кхо мара дац. «Беларусь» яха 3 трактор а кхо дlакхухьаш. Хlара рейсах 1,5 тонн хидлал мара кхо дlахьош цхьан агрегато. Из болх сихбара, дукхагlа рейсаш яра сагота бац е трактористаш М. Мусаев, А. Алисханов, е кхо тlадотташ бола Х. Джабаева, Х. Ясухаева, А. Висханова, кхыбараш а. Из да цар балха кулгалдеш къахьегама оасарле лакхъяра царна юкъе социалистически яхь йоржаеш цаг ца хилар, бьна балха учет во леларн бахьан долаш.

Бlаьстан балхашта кийчо яра балхий лоархlаме дакъа да юртбоахама техника ханнаьа тоаяр. 13 трактор, комбайнаш, сеялкаш, иштта кхыйраш я боахаме тоае а кийчъе а езаш. Хlанзалца тоаьа 4 трактор мара яц. 5 трактор ремонте латт. Ханнахьа ремонта дlа ца оттаеш, кхыметтел бахача наха эцача дlа-са а лехкаш лелаю уш. Сахка тоаь ахац ремонт е дlаоттаеь тракторашь а. Дукха ха йоацo механизатораща эшаш йола оатхалаши бадха хьаласи ца хилар бахьан долаш. Масала, ремонт яра эша механизмай схемаш тlайола плакаташ дац мастерске, дахтателашта оффкатиа е торо яц. Иштта латт колхозе бlаьстан балхашта кийчо яра гlулакх. Из хоаш бац-хьегl Ножай-Юрта производственни управлене кулгалхой?

П. АБАЗБЕКОВ.

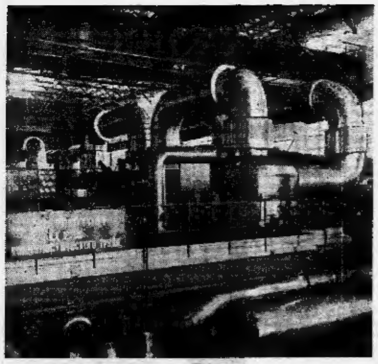

Нововоронежски атомни станци физически йолаялийтара хьалхара этап чакхъяьлар хIанз дукха ха йоаццаш.

ХIанз эггара бехктокхамегIара ха хьаьттай — энергетически йолаялийтара кийчо ю ха. Массаме а низ 210 эзар киловатт а болаш йолча кхаь а турбина болх мишта бу хьежар. Станце ерригача уьлашта тохкам беш ба хIанз.

Сурта тIа: атомни электростанце турбинни цех.

А. Зенина сурт. ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ЦIЕЙ

14 феврале Пролетбата цIерахча культура ЦIагIа Старогрозненски майдане доккха мелови мехкдаьтта гучадаккхарая района кховзткъен итт шу дизаран хетаь торжественни собрани хилар. ЦIей дездеча баьхкабар итташ шерашка промыслашка болх баь къахьегама ветеранаш, № 641 йолча скважине мелови тIоввашка кховчаш бурув теха а мехкдаьтта чIоагIа кIедж тохийта а мастера коммуниста С. Е. Слесарева бригада коллектив, хIаьта ишта республикан районен партийни, профсоюзни, комсомольски, общественни организацей викалаш.

Лоацца къамаьл а даь, собрани хьайийлар парте Старопромысловски райкома хьалхарча секретара нов. Головенкос.

Района кховзткъен итт шу даларахи доккха мелови мехкдаьтта гучадаккхарахи доклад йир «Старогрознефта» НПУ начальника нов. Ивиаске. Цо айдар грозненски мехкдаьтта промышленность хьа мишта хинний, пачхаьа Россе хиннача халача вахарах, горникаша халача хьалашна баьча балхах, ший политически экономически бокъонаш бахьан долаш пролетарнато лоаттабьча къовсамах, Советски Iаьдал эттача шерашка хиннача хувцамех. Грозне юхе бурув деттарашен геологашен мехкдаьтта лехаш беча балхах. Дукха шерашка цар хьийга къа маьхала даьлар. Хаин-Кертал тIехьагIа доккха мехкдаьтта корадаьд къаьнача майдане. Цо республика мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра йоккха торо лургьи.

Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела нов. Алмазова Сийлен грамоташ елар № 641 скважинкана толамца бурув тахача бригада членашта.

Скважина карлерзаш дакъа лоацаш хиннача дукхача хьалха латтача болхлошта «Старогрознефта» НПУ грамоташ а елар, баркал а аьлар.

Эггара хьалха мелови мехкдаьтта хьадийлараш коллективай цIерах даькъала бийцар цхьоалгIча промысле мастера нов. Шамардина, бурув деттача контора кертерча геолога нов. Рагулина, «Грознефть» объединене начальника нов. Назаретова, ВЛКСМ Старопромысловски райкома секретара я. Слободненюка, парте Октябрьски райкома секретара Лабзанова, парте Старопромысловски райкома секретара Магомадова, «Октябрьнефта» НПУ начальника нов. Данилова, КПСС обкома. Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума, республике Министрий Совета цIерах мехкдаьттахой даькъал буйцаш къамаьл дир нов. Алмазова.

Бурув деттача мастера нов. Слесарева дег тIара баркал аьлар лаьттагIара рузкъа карадерзадаьрий къахьегама ишта боккха лоархIам баьча республика Лакхехьарча Совета Президиума. Цо аьлар, бригадо дош лу къаьнарча майдане хаяна хьалха кхы цхьаькха а скважина яккха.

Эггара къаьнерча мехкдаьтта района къахьегамхой кийча ба керда бехктокхаме декхараш кховчашле, «Iаьржа дошув» дукхагIа даккха.

Заводской района Ленина цIерахча культура Дворепа художественни самодеятельноста коллектива торжественни собрание баьккараштa концерт оттадир.

ДЕГО КЪОАБАЛ А ДАЬ

(ОЧЕРК)

ХIАРА сахьт дешш даьлча хIаьна пайдана хул хаха хьалхашкара шийдеккар дика доазаш цо из дойя. ХIаьта из уйла дего хьехарца язаенна хилча кхы а боккхагIа пайда боал ю дечох.

Наьсарен-Вокзалерча юкъерча школа хьехархо Беркенхаева Мусий Душа цхьаьнне а деккарийла яьцар Муталиева Зарайна хьеха а, цун дог къаста а. Оалаш махиллара, цхьаккха а административни соцам бацар цу хьакъехьа баь. ЙиIигага кхаьча бала цунца бекъа хьехархочоа хьалха даькхар цун шакIа санна цIенача дего, хьехархо хиларо, сага декхаро.

Дукхача шерашка меттара гIатта йиш йоацаш йолча ЗарайгIа кхачацар берашка кхоачаш йоле дукха а дега гIозленаш. Шийна хьалхашна латтача бакъдолчунгара цхьаь минута а берий дог хьоастача дунен юкъе яха йиш йолаш яцар йиIиг — деша хацар цунна. Зара йоккхагIа ме хуа дукхагIа эшар цун дог. Цун хенарча берий хоза, дика, тIах аьнна вахар уккхана уллув гIолла дIадодар. Могаш йоацача Зарай вахар биъ пен юкъе мара дацар.

Сийрда хьежа малх, дега тIа дар доаза саг хинна йиIига вахаре ера Душа. Школе еча йиIига лазар а цунгара хьал а шийна дейзача, кердача хьехархочо лаьрхIар цунна гIо де. Мусий Душас ший дега йIовхалца, дегIах доаллача эзделца могаш йоацце йиIиг тешайир из тоалургхиларах, дешарца безам болийтар. Хьехархо хIара ден-денна Зара йолча аха яьлар.

Бера дог ховхача эзаца тарде йиш я. Геттара чIоагIа мух баьнанчул тIехьагIа а маьлхо эггара хьалха йайтача дог хьоастача зIавара хьаделлалу из. Ишта Мусий Душайна тIадийрзар зIамигача Зарай дог, цунна яйра дика шоллагIа нана, тешаме новкъост, хьаькъал дола хьехархо.

Сайре маца хургьа-хьогI яхаш кьежаш хулар йиIиг. Цунна ховра хьехархо иза IергIоацалга. ХIаьта йоагIача хана эггара сакъердаме дар, эггара лоархIамегIа дар даьхаш—дукха а йIовхалли дега гIозалех яхьаш йоагIаргйолга. Дешархо гIадйодар хьехархо яра. ХIаьта хьехархо дукхагIа гIадйоар дешархочун дунецара безам совбалара, дешарца шийн вахар цо дувзара. Зара дика кхеташ йиIиг хилар. Урокаш дика датайоагIар, чехкка Iомаелар деша а язде а. Дукха ю ялалехьа цунна ховра школе гIулакхаш мишта лел, бIарга байна беце а дешархой боезар. ТIехьагIа бIарга а байра цунна уж. Из ишта хилар:

Мусий Душас цкъа берашка аьлар:

— Дукхачарна йоаь шоана Муталиева Зара. Из дешаш а я, вай класса тIехьа а кхийна, дIахо шуца цхьаьна деша уйла йолаш а я.

Бераш цеп а даьнна хьехархочуна бIарахьежар. Цар вIалла а кхетаданар лела а ца могаш хилча деша а, цу тIа класса тIехьа кхе а мишта мотаргва. Массаза а деша школе ухаш хилча а атта мичад деша.

— Бераш, — аьлар хьехархочо уж цепбаьнналга кхета а даь. — Зара дешаш я, бакъда, цунна хала да. Массаза а цхьаь ма йий ю. Цун вот айде саг вац. ГIо де дезар цунна. Мала ва гIо де безам бар?

Мусий Душас дехе — дерригa бераш кийча да Зарайна гIо де, шоаш фу де деза а малагIа гIо де деза а ца хой а. Бакъхар йьлча, из-м бераштa дага а хилац. Керттердар да хьехархочо яхар де дезакта.

Дег тIара ела къежар хьехархо. Цунна чIоагIа тоам хиннабар бераш шийх тешаш а ше лоархIаш а хиларах. Кхы а чIоагIа гIаьъахар из хIанз Зарай кхы а дукхагIа новкъостий, «хьехархой», гIоннам, доттагIий хургхиларах.

— Дукха дахалда бераш, аьнна хоастайир Душас класс, — ишта массаза а хила деза. Новкъоста хала хилча цунна гIо де деза. Цхьа ваIад ертьа: Зарайна оаш гIо даро шун дешара новкъарле е йиш яц. Зарайна гIо де дикагIа кхеташ бола дешархой бохийтаргба вай.

Хьахержар итт пионер: Барахоева Тома, Кукурхоева Тома, Галаборшева Ала, Корнева Мария, Герусова Марина, Джамбулатова Тома, кхыбараш. ЙиIигаш шишша екъаелар. ХIара денна Зара йолча а ухаш школе хинна урокаш, цIагIа де дезар, арифметика задачаш деш, дешаш гIо де дезар цар. Зара йолча ца йолаш сацанзар хьехархо ше а. Из хьалха санна МуталиевгIар цIагIа йоагIа хьехамн дега тIовален йиIига яхьаш.

...ЗIамигача Зарай керда вахар доладенна шоллагIа шу да. Дукха а хувцамаш хиннад цу хана деха. Иразе хувцамаш за уж. Шин шера кхоалагIча классе программе чакх а яьккха, хIанз йиъалагIча классе деша игIача йиIигашта йийсса дешаш я Зара.

Лораша чоалхане операци яьй Зарайна. Зара гIажамашца леле а лела йолаенний. Ма гIаляха яр из дунен тIа эггара хьалха ше гIа бохкхаш. Хала-м дар, лазар а дора. Лазар фуд дунен докхача ирзза юхе?!

Хала ца Зарай дог айдара гIо даьр лораша даь дарба да, е хьехархочун, цо IомабаьIча дешархой дег тIара йIовхал, цар Зарайцара безам ба ала. Из е вож а цхьана хинна хургда дукхагIча даькъе. Мелла аьлча а, шакъие а Зарай новкъостий хилар.

Беркенхаева Мусий Душай болх бувцаш школа директора новкъоста Сакалова ухх тайпара йоах цох:

— Цун группа — школе дикагIар я. Новкъоста Беркенхаева беча балха башхало хIара дешархочун дег чу хьежа хар да.

ЧIоагIа нийса аьнадар из. ХIана аьнках из? Мусий Душа хIара дешархочун дег чу хьежа Iац, из ях цар бахарца, хIара дешархочун гIалат чIоагIа Iаткъ цунна. Цунца цхьана цо довкъ цун толамаш.

Классе ера шийпа нальна-воша а волаш дешархо Пугоева Хьава. Хьава ТIой-Юрта а йода цига дешаргдолаш а я, аьлар йиIига нальна-вошас. Мегаргда, аьнна ральа хилар Душа, бакъда дего кхьдар йоах: бакъдий-хьогI?

ДIатехкача гучалаьлар Хьава Наьсарен - Вокзалера цхьаьннахьа дIанха ца хилари, йиIига йоахко кIезига еча гаргарча ваьла хьехамца из деша ца ухаш йиса хилари. Дукха къахьега дийзар Мусий Душай Хьава юха школе йоалаеш, цун даьшта уж харцахьарча наькъ тIа баьнналга дIахайташ.

Из дерригa а вахаре чоалханегIа хул, хIанз вай дувцачул. Душас ше йоах:

— Тха балха юкъе эггара халагIа дар за берашка оаха дувцар наIн, хIаьта царех цхьабараштa гуш дар кхьдари долга. Оаха школе бераштa хьек сага вахара эггара хьалха эшар, хилакза даргдоацар къахьегалга да, яхаш. ХIаьта кIезига яц царна кхьдар гуш йола моттигаш. Да а кхьбола гаргара нах а боах ва беш гу царна.

— Са дехар да, — тIагIертта дех новкъоста Беркенхаевас, — партийни организацешка: къе я па хьегаш наха даьлох баха магIертаранца лъзагIа къовсам лоаттабе. Тунеядцаш оалаш цIи йоахачарна юкъе тха цхьаболча дешархой дай а ма бий. Берий уйла харцахьа йоах цар, бакъболчох бола тешам бовбу.

Душас лелача йиъалагIча классера бераш эздел долаш тIерча баргъаьн цIена долеш, боккхагIчарна а зIамагIчарна е гIо де кийча болаш хьалкхебеш хилар дувца а деза.

— Хоза дар, дика дар го а довза а бераш хьалкхехар оаха беча кхетама балхацара дала йиш йоаца дакъа да, — йоах новкъост Беркенхаевас.

Душас урок дIахьоча цхьоалагIча классе тхо дIачудоалаш тхона хезар е къамьал:

— Со ухх тайпарча классе болабе йиш йолаш яц. Гой хьона мел бIеха да ийнаш. Вай бераш кийчду цIенача, доккхача, сийрдача вахарга. Вай тIехьале бераш да, — йоахар цо уборщицага.

Дика кхетадир уж дешаш класс цIеньеш йолчо. Цул тIехьагIа къегаш дар классера яй.

Хьехархо чIоагIа хьож берий баракъьга. ХIама дац дукхача маьха костюмаш берий яц, аьнна, бакъда, боккха лоархIам болаш да из цIене хилар.

Мусий Душай башха - дика оамал я берий кхетам лакхбара цо картинаш, таблицаш лелаяр.

ДIайолаелар цхьоалагIча классера урок. Бераштa гуш хьалхашка латт Iаьржа доска, цу тIа духьал хIама а эла цхьа сурт да. Бераштa из къайле яц. Цария хов цига сурт долга. Бакъда, малагIа да хаи.

Хьехархочо доска тIа дIатIа я гIойя доскана хьалхашка улла хIама дIайовкх. Класса хьалхашка отт сийлахь-воккхача эрсий художника Перова «Тройка» яха сурт.

— Алал, бераш, — хоатт цо классага, — фуд ухх сурта тIа дар?

— Iа алал, Ахьмад, фуд ухх сурта тIа диллар? — хоатт цо дешархочунга.

— Шин йиIигои цхьан кIаьнкен бешкашка детта хий тIадола соалоз мишта теккаю диллад цу тIа, — йоах кIаьнка.

— Нийса ях, — хоаставу хьехархочо. ТIаккха а хаттар отт. Мичахьара дахь цар хий? Крана кIалхьара дахьий?

— Крана кIалхьара дахьац, кодача хи тIара дахь. Хьалха нахчахье волча хана кранаш хиннац, — аьнна жоп лу вокх дешархочо.

Юрта бахача наьха лампаш йов. Бакъда хьехархочун кораш сийрда да. Нохч-ГIалгIайн педагогически институте заочно дешаш я Душа.

Т. ТЕВОЕВ.

РЕГИСТРАЦИ ЯРАХ

Ше хьахиннача деношка доладар Советий Iаьдал кхьоаг доладар ... из маIача сага нийса бокъо йолаш хIоттае я. Махкара даьттахи долча декреташтa тIехьа Владимир Ильич Ленина арадаьккхар кхалнаьха маIача нана нийса бокъо хиларах доза декрет.

ЧIоагIа йоахаь из кхалнаьха, къахьста ... берен Коммунистически партен Советски правительстваа. Хьокхаш лораш а болаш бераш ху ... дакьхад, дукхаз берий белашехан вслешa вьй.

Вай мехка кхалнаьха йоахло еш хилар ... долча дувцанев ... да саг йоалайча-маьре ... а бер деча а еш йола регистраци.

Мехка массанаьха а санна, вай республике дукха хIама даьа из закон кхоачашдеш. Масала 1962 шера даьча 27500 берен 5300 саг йоалаера-саг маьре яхарал регистраци йир, хIаьта 1963 шера — 28800 берен 5300 саг йоалаера-саг маьре яхаран.

Республике дукха районаш а граждански лоаттама актий регистрене гIулакх дика лелаеш. Ишта ерех дархIа йоагIа города Грозне гор. ЗАГС (заведуюши Акчурина), Старопромысловски рай. ЗАГС (заведуюши Чернова), кхыбараш. Цар ... регистраци вай дукхача ... гIалгIашен. Гор. ЗАГС-о 70, Старопромысловски, Шелковски, Советски рай. ЗАГС-аша 140 саг йоалаерах йола регистраци яьй. ... Советашца, квартальненна ... бушам лоаттабеш хиларах, бахача наха ... кхетам бола лелабарах ... ца де.

Цхьабакъда, советски законаш ... бокъонех пайда ца эцаш моттигаш а нийслу. Дукха бераш долчохь регистраци ца еш мари сесаги дIахаш моттигаш я. Масала, Шьала районерча Къалеча-АтагIе баха УмаровгIар, Наурсе баха Гиреев Хоша, Исраилов ХIарон, Урус-Мартана районерча Оалхазаре-КIотаре яха Ансоров ПахIимат, кхыбараш. ВIалла а ла йиш йоацаш да из гIулакх коммунистех болча нана лелаеш хилча хIаьта а. Ишта ба «Октябрьнефта» инжинер Гелисханов, Урус-Мартане наха Ягьяев Баха.

Регистраци оаш болча марахи сесагаш цаI дениа моттиг оттача, хилча бераштa пособех дола новкъостал де йиш йоацаш дус. Ишта моттиг еттар цIеа-да велча Грозне яхача Девлетгуева IайшетIа. ХIаьта республика районашна кIезига нийслуш хIама дац из.

Маре сесага къасташ моттиг а нийслу. Цхьана бахача хала цар бIалла боахам къасташ законах бекъа йиш йоацаш отт цар регистраци ца хиларах. Масала, Старопромысловски районе яха Мусаева Тамара мара дуица цхьаьна беллача боахамех цхьаккха хIама а ца луш йита дIаехийтар. Ишта хIамаш тул республика кхьча районашка а.

ДIаяхача замах юхедаьча воча гIулаккех цаI да дукха актий кхувлага. Цо кхьасаг вIалла сага маьза йоацача оттаю. ХIаьта регистраци ца яр дукха актий кхувлар хьуладерга цхьа хIама да. Цо законах ... гIара таIазар де йиш хилийтац дукха актий кхувлараштa, кIалха шийолча маьре ухача дезал бохабеча кхалнаха. Ишта моттигаш хилар Грозненски района Петропавловске яхача Салаев Сайдулас, Урус-Мартане вахача Талхидов Абдулвахида шоллагIа саг йоалайча.

Кхалсага бокъо йохаеш шариIатах маьре яхача сага мах бара, дий гIулакхаш леладеча наха пайда ийбу советски законах доаггIача бесса регистраци еш ца хиларах.

Нохчеча гIалгIаеха болча кхаьр наха бакъо пайда еш беза моштта Советий Iаьдало енача бокъонех. Маьре яхача сага ЗАГС-а органашка регистраци яйта еза, даь бар дIаязьдайта деза. Бераш бола нах маь бе а хьаьк уттие Советски ... халаьц боахам дегIабоалабара, бахача наха дукхха товараш арахецара, продукташ яхара, дешара заведенеш шеръера, берий бешешна ислеше яккара планаш.

Партийни, комсомольски, общественни организацей декхар да граждански лоаттама актий регистраце бола лоархIам вай республика городашкеи юрташкеи бахача нахага дIабовзийтар.

В. АЛЕРОЕВА.

Нохч-ГIалгIайн АССР Министрий Совета ЗАГС-а йоккхагIа йола [illegible]

Шахматаш

25 шу ха юкъ евначул тIехьагIа юхайолаяьй шахматех ловзара хьалхара моттиг яккхара тIехьа лоаттаеш йола ВЦСПС яхь.

Вай Даьхен бархI городе дIайолаеннай шахматий полуфиналаш.

Днепропетровски группе мастерашца Новокашница (Днепропетровск), Сокольскеца (Минск), Черниковца (Горький), Крутинскеца (Ленинград), кхычарца ловзаш ва вай республика чемпион вола «Гипрогрознефта» инженер мастер В. Дорошкевич.

Хьалхарча туре цо мастерпе Чукаевца (Каунас) еш йола парти тIехьатоттай. Ладья ца тоьашехь, котвалара аьттув болаш я Дорошкевича фигураш.

ШоллагIча туре Дорошкевича Соловьеви (Москва) цхьаккха а кот ца воалаш нийса...

Московски полуфинале ловзаш ва ДСО Российски «Спартак» яхача Совета чемпионате юкъе хьалхара моттиг яккхара ловза бокъо яьнна мастерий кандидат Д. Бергин (Грозный).

Турнире мастера норма оттаьй. Хьалхарча туре Бергин московски мастерал Бакулинал ...

РСФСР зональни хьалхара моттиг ловцача ловза городе Орджоникидзе бахаб Грознера шахматисташ. Цариа юкъе ба «Гипрогрознефта» инженер В. Слепови мастерий кандидат вола Нохч-ГIалгIайн наччахьалкхен пединститута студент Х-М. Ошаеви.

А. БОГДАНОВ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КИПР ЦУН ХАЛКЪА Я!

НИКОЗИЯ, 18 февраль. (ТАСС). АКЭЛ-а парте Центральни Комитето хела теха заявлени ареьнкхай Кипра дош дувцара ООН-а Кхерамзлен Совет гульелга деха аьнна Кипра правительства решени ярце дувзадения.

Заявлене тIа белгалдоаккх, хIанз «кипрски дош кердача политически дакъа тIа даьна» хилар.

Кипра халкъон правительстваи, йоах заявлене тIа, шоай хаьдда «ак» аьннад Кипр шийн лоIамах яккха а дIакаралаца а гIертача, НАТО бIеларча империалисташка. НАТО коап еши кхерам тIатувсаш иле а кипрски халкъо хьахьеккад машар, лоIам, паргIато, суверенитет бахьан долаш хаьдда къовсам лоаттабе ше кийча хилар.

Цхьабакъда, ухх тIехьарча деношка хиннача событеша хьахьох, йоах заявлене тIа, Кипра республика бIарчали лоIами дIадаккхара тIаерзаяь йола шоай зуламера планаш империалисташа йита ца хилар. «Тха халкъ,—йоах заявлене тIа,—хIанз, цIаккха ца хиннача тайпара, чIоагIа кхоталеннад шийн правительствана гонахьа, хIаьта из кийча да шийн сийлахь-деза декхар кховчашде — шийн даьхе лорае а кхьча мехкарча моллагIча а агрессора тоха йоагIача тайпара юхадухьала хIама тоха а. Вай къовсам атта бац. Цхьабакъда, цу къовсаме вай цхьаь дац. Вайтахьа да дерригa демократически мехкаш, Африкан Азен мехкаш, вайтахьа я Советски Союз керте латта низ бола социалистически лагерь. Империалисташта ца деза Кипр йиша шийн лоIаме хургхилар. Кипр цун халкъа я!»

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 18 февраль. (ТАСС). Кипран Англен правительстваша декарах гульяь ООН-а Кхерамзлен Совета заседани хилар укказа селхан сарахьа.

Кипрски дешах Кхерамзлен Совета заседани гульелга дийхад Кипра правительства Кхерамзлен Совето НАТО державаш Кипра чурча тIулакхашта юкъе гIертийтарг ца хиларга а цу державай оагIонгахьара Кипрана духьала хиле тарлуш йола герзапара агресси соцаертхиларга а догдоахаш.

Английски правительство Кхерамзлен Советага кхейкар дипломатически киловзал я, «дунен халкъашта юкъера машара герзашцара низаш», вешта аьлча НАТО герзашцара низаш, Кипре Iодоссадайта яхаш Англен США-си тIагIертаду гIулахх Кипро цхьакна а тайпара дIатIаэца ца тигачул тIехьагIа хьовзаь.

Цхьабакъда, сайрийнарча заседане Совето лаьрххIа дувцакзар дош. Заседани дIайолаеначa юкъе Норвеге викало предложени елар Кипран Великобританен викалашка «вIаши дагабовла йиш хилийтар духьа» Кипра дош цхьан денкех буси тIехьадакхха аьнна.

РЕАКЦЕ НИЗ ЭШАР

АФИНЫ, 18 февраль. ТАСС корреспондента А. Семина хоам бу: Реакце низаш Iалаьмате чIоагIа эша а эшаш чакхдьылар самардийнахьа Греце хинна массане юкъара парламентски хоржамаш. Юххьанцарча хоамех, 11.042 хоржамий участкаша (ерригa участкаш 11.581 я) ардехьарча низий—къаман радикальни союзен (ЭРЭ) прогрессистий партен коалицена тесса кхадж 1.495.889 ба, е 35 процент. 1963-ча шера 3-ча ноябре хиннача хоржамашка 45 процент хиннача метте.

Хоржамашка боккха толам баьккхар Георги Папандреу керте латташ йолча «Центра цхьоагIо» яхача буржуазни парте. Цунна тIехьа тесса кхадж 2.260.052 ба, е 52,9 процент. Ухх деношка цо вIашагIйоллаpгьа Греце керда правительство

Мехкарча 55 хоржмий округех аахха 31 округе мара цо шийн кандидаташ оттабаь боацашехьа а, керттерча дакъа, шийн позицеш карара ца ялийта низ кхаьчар Едини демократически аьрдехьарча парте (ЭДА). Мехка лоархIамерча городашкеи юртий районашкеи цунна тIехьа кхадж тессар 499.071 харжархочо, е 11,7 процент.

16-ча феврале хиннача хоржамашка демократически низаш котдаларо нийъ хьабела котъьнача «Центра цхьоагIо» яхача парте хоржамел хьалха дергда яхаш ше кхайкадаь демократически хувцамаш мехка чакхдахара, хIаьта ишта перспективаш хьаела цо дукхагIа шийн лоIамера арахьара политика йолаш Греци хилийтара, къаьстта а кипрски дешан социалистически мехкашцарча гIулакхаштен.

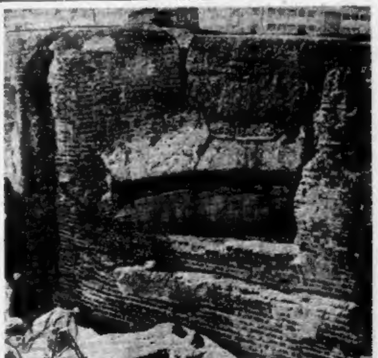

ОАР. Александрия хьал районе, тохкамаш дара Ком Эд-Века яхоча ра лаьтта аьхача города ... нах баьха шира моттиг корайир ... тара. Римски зама оалача хиндара я. Цу моттига гонахьа баьча ... чухнахьа гIаль хьесипера гIирс ... рабир, цу чу яр дукха нах дIабийхка моттигаш топпара ... Укказа яр хий чудетташ хиина йоккха герга резервуар а чулатташ йола бани е нах лувча моттиг. ВIаши юкъера уж ши хIама корадарах ... баьлар археологаш, хIана аьлча римашна цхьанна хана а байна ... общественни баненштa ишттe юхе дIабийхкабац. Цхьабараштa кетачох, дегьий лувчадеш хинай ... баьш, хIаьта воахарна ... етачох, ... йоаша, наха Iазалаш дош хинна камераш я. Цхьабакъда, из а е вож а бакъда ала йиш йолаш хIаьхьанца хьахараккхьача хIама дац.

Уж моттигаш оахкача дикта ловцаш ба доктор Михалковский керте а латташ бола польски археологаш.

Ерриге кораь хIамаш дIахо а тохкамаш дара Александрерча грекоромански музе дIачуяцыай. ХIаьта уж хIамаш кораьча моттигах тIа тхов а болаш йола арара музей хургьа.

Сурта тIа: оахкамаш даь моттиг.

МЕН—АПН сурт.

ВIАШАГIКХИЙТТАЧА КЪАМИЙ ОРГАНИЗАЦЕ

НЬЮ-ЙОРК, 18 февраль. (ТАСС). Селхан укказа хьайийлай сага бокъоний хьакъехьарча дешах йола ООН-а комиссе 20-гIа сесси. Хьалхарча заседане вIашагIъехкай сессе кулгалху организаш. Вице-председателалла хержив сага бокъоний хьакъехьарча дешах йолча комиссе массаза а Украински ССР-гара викал вола профессор П. Е. Небайло.

Сесса ден повестка керттера дош да массе тайпа расови дискриминаци дIаяккхара хьакъехьара конвенци оттаккга.

ЛАДУВГIА, ХЬАЖА

РАДИО: 8.30 — юрта бахамна болхлошта передача (гIалгIай меттала); 8.45 — эшараш; 6.50 — ховнаш; 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.15 — передачай программа; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш тIара; 8.30 — зIамига концерт; 15.50 — «ГIорбаьна бола советски эшараш лахархой» яхача цикла тIара музыкальни передача (эрсий меттала); 16.15—«Дего къоабалда» яха очерк (гIалгIай меттала); 16.30 — керда ховнаш (гIалгIай меттала); 16.45 — «Химически хадрашийй кийчъо пхьовле» — очерк (эрсий меттала); 17.00 — эшараш; 17.15 — «Къонал» яха передача (эрсий меттала); 17.30 — керда ховнаш (эрсий меттала); 17.45—керттера звено» яха очерк (нохчий меттала); 18.28 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.40 — жалей концерт.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — передачай программа; 18.25 — телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала); 18.35 — локомотивни депо № 49 йолча школа дешархой производственни практиках йола репортаж (нохчий меттала); 18.50 — киножурнал; 19.08 — КПСС-а Центральни Комитета февральски Пленумах даькъалацархоша къамаьл ду; 19.15 — «Тха объекти — ферма» — репортаж; 19.25 — доаца метражни фальм; 19.45 — «Хими вайна гонахьа да» беседа; 20.00 — концерт; 21.10 — «Хозяйка Медвежьей речки» яха телевизионни спектакль.

Город Грозни, Лермонтова улица тIа, № 54 йолча цIагIа яхача Воробьева Людмила Андреевнас суде дендаь лаьха воаллача Воробьев Анатолий Ивановичагара ше хьалийтарах дола дош.

Дош дувцарга Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 14. Телефонаш: редактора ... — 2-07-61, бехктокхама секретара — 2-46-48, партийни вахарен, промышленни, юртбоаламен, кехатий отделий — 2-26-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 14. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01, ответственного секретаря — 2-46-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-26-72.

«Грозненский рабочий» ... типографе Революце проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий» проспект Революции.

СФ05038. Заказ № 1027